

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس

دوره کارشناسی شیعه‌شناسی

گروه علوم انسانی

مصوب پانصد و چهل و نهمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره کارشناسی شیعه‌شناسی

گروه: علوم انسانی
رشته: شیعه‌شناسی
دوره: کارشناسی
کمیته تخصصی: الهیات و معارف اسلامی
گرایش:
کد رشته:

شورای گسترش آموزش عالی در پانصد و چهل و نهمین جلسه مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲ براساس طرح دوره کارشناسی رشته شیعه‌شناسی که توسط گروه علوم انسانی تهیه شده و به تأیید رسیده است، برنامه آموزشی این دوره را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) به شرح پیوست تصویب کرده و مقرر می‌دارد:

ماده (۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی شیعه‌شناسی از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم‌الاجرا است.
الف: دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می‌شوند.

ب: مؤسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و براساس قوانین تأسیس می‌شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می‌باشند.
ج: مؤسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می‌شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده (۲) این برنامه از تاریخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم‌الاجرا است.

ماده (۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی شیعه‌شناسی در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می‌شود.

رأی صادره پانصد و چهل و پنجمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی

مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲

درخصوص برنامه آموزشی دوره کارشناسی شیعه‌شناسی

- (۱) برنامه آموزشی دوره کارشناسی شیعه‌شناسی که از طرف گروه علوم انسانی پیشنهاد شده بود، با اکثریت آراء به تصویب رسید.
- (۲) این برنامه از تاریخ تصویب قابل اجرا است.

رأی صادره پانصد و چهل و پنجمین جلسه شورای گسترش آموزش عالی مورخ ۱۳۸۳/۱۲/۲۲ در مورد برنامه آموزشی دوره کارشناسی شیعه‌شناسی صحیح است و به مورد اجرا گذاشته شود.

دکتر جعفر توفیقی

وزیر علوم، تحقیقات و فناوری

رونوشت: به معاونت محترم آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
خواهشمند است به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

دکتر سعدان زکائی

دبیر شورای گسترش آموزش عالی

فصل اول: مشخصات کلی دوره‌ی کارشناسی رشته‌ی شیعه‌شناسی

مرکز جهانی علوم اسلامی

تعریف

دوره‌ی کارشناسی شیعه‌شناسی عبارت است از مرحله‌ای که فراگیران با دروس عمومی و برخی از دروس تخصصی رشته مربوط آشنا شده و در پایان موفق به اخذ مدرک کارشناسی در آن رشته می‌شوند.

اهداف کلی دوره

- آشنایی با تعالیم و اندیشه‌های اهل بیت (علیهم‌السلام)؛
- اطلاع از اختصاصات تفکر شیعی؛
- آشنائی با علوم شکل گرفته در بستر اندیشه شیعی؛
- توانائی پاسخگویی به شبهات؛
- زمینه‌سازی برای ورود به دوره کارشناسی ارشد؛
- مطالعات روشمند در خصوص گروه‌ها و جوامع شیعی.

اهداف و سیاستهای آموزشی

- تربیت مبلغ اسلامی در زمینه‌ی قرآن و اهل بیت (علیهم‌السلام)؛
- تربیت کارشناس معارف شیعی؛
- ایجاد روحیه‌ی پژوهش در زمینه‌ی عقاید و باورهای تشیع؛
- گسترش دروس و کرسی‌های اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش بین‌المللی؛
- ایجاد و توانمندی در معرفی مستدل، منطقی و علمی آموزه‌های شیعی؛
- تلاش برای ارایه‌ی راه‌کارها به منظور تقریب و همبستگی بین مذاهب.

طول دوره و شکل آن

- طول دوره کارشناسی شیعه‌شناسی حداکثر ۵ سال می‌باشد
- هر واحد نظری ۱۶ ساعت و هر واحد عملی ۳۲ ساعت و زمان تدریس هر واحد یک نیم‌سال در شانزده هفته می‌باشد.
- نظام و شکل دوره به صورت ترمی واحدی خواهد بود.

برنامه‌ی درسی دوره

تعداد کل واحدهای درسی دوره‌ی کارشناسی رشته‌ی شیعه‌شناسی ۱۶۷ واحد است که محورهای دروس و تعداد واحدهای آن به شرح زیر است:

ردیف	محورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس حوزوی	۳۲ واحد
۲	دروس عمومی	۲۱ واحد
۳	دروس مشترک	۵۴ واحد
۴	دروس تخصصی	۶۰ واحد
جمع کل		۱۶۷

اهمیت و ضرورت

با پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری امام خمینی (علیه السلام) افق جدیدی در عرصه‌ی جهانی گشوده شد. برقراری نظام جمهوری اسلامی مسائل و صاحب‌نظران جهان اسلام و غیر جهان اسلام قرار داده و آنان را متوجه رویکردی نو به اسلام نمود. لذا ارایه‌ی سامانمند و نظاممند اسلام شیعی به صورت یک رشته تخصصی را بیش از پیش ضروری ساخته است.

نقش و توانایی

دانش آموختگان این رشته می‌توانند در معرفی همه‌جانبه مکتب اهل بیت (علیهم السلام) به عنوان پژوهشگر، مبلغ و مدرس نقش موثری ایفا کنند.

فصل دوم
جداول دروس

الف) دروس حوزوی:

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			توضیحات
			جمع	نظری	عملی	
۱	صرف (۱)	۴	۸۰	۴۸	۳۲	
۲	صرف (۲)	۳	۶۴	۳۲	۳۲	صرف (۱)
۳	نحو (۱)	۳	۴۸	—	—	صرف (۲)
۴	نحو (۲)	۵	۹۶	۶۴	۳۲	صرف (۲) و نحو (۱)
۵	نحو (۳)	۵	۹۶	۶۴	۳۲	صرف (۲) و نحو (۲)
۶	تجزیه و ترکیب	۲	۶۴	—	۶۴	نحو (۳)
۷	متن خوانی و درک متن	۲	۶۴	—	۶۴	نحو (۳) و تجزیه و ترکیب
۸	روش آموزش قرآن	۱	۳۲	—	۳۲	روان خوانی و تجوید مقدماتی
۹	فلسفه‌ی اسلامی مقدماتی	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۰	روش تبلیغ	۱	۳۲	—	۳۲	اندیشه اسلامی (۲)
۱۱	آشنایی با تاریخ و فرهنگ ایران	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۲	منطق مقدماتی	۲	۳۲	۳۲	—	
جمع کل		۳۲	۶۷۲	۳۵۲	۳۲۰	

(ب) دروس عمومی:

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توسیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	اندیشه‌ی اسلامی (۱)	۲	۳۲	۳۲	—		
۲	اندیشه‌ی اسلامی (۲)	۲	۳۲	۳۲	—	اندیشه‌ی اسلامی (۱)	
۳	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۲	۳۲	—		
۴	اندیشه‌ی سیاسی اجتماعی امام خمینی «عج»	۲	۳۲	۳۲	—	اندیشه‌ی اسلامی (۲)	
۵	ادبیات فارسی	۳	۴۸	۴۸	—		
۶	تربیت بدنی	۲	۳۲	۳۲	—		
۷	اخلاق اسلامی	۲	۳۲	۳۲	—		
۸	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۲	۳۲	—	تفسیر مقدماتی	
۹	تنظیم خانواده	۱	۱۶	۱۶	—		
۱۰	زبان خارجی	۳	۴۸	۴۸	—		
جمع کل		۲۱	۳۳۶	۳۳۶			

تذکره: سرفصل‌های دروس عمومی همان سرفصل مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی است.

ج) دروس مشترک:

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	نحو تکمیلی	۱	۳۲	—	۳۲	نحو (۳)	
۲	آشنایی با علوم قرآن	۲	۳۲	۳۲	—		
۳	تفسیر مقدماتی	۲	۳۲	۳۲	—	آشنایی با علوم قرآن	
۴	تفسیر موضوعی (۲)	۲	۳۲	۳۲	—	اخلاق	
۵	آشنایی با تاریخ و منابع حدیث	۲	۳۲	۳۲	—	آشنایی با علوم قرآن	
۶	عقائد اسلامی (۳)	۲	۳۲	۳۲	—	اندیشه‌ی اسلامی (۲)	
۷	عقائد اسلامی (۴)	۲	۳۲	۳۲	—	عقائد اسلامی (۳)	
۸	تاریخ عمومی ادیان (۱)	۲	۳۲	۳۲	—		
۹	تاریخ عمومی ادیان (۲)	۲	۳۲	۳۲	—	تاریخ عمومی ادیان (۱)	
۱۰	تاریخ اسلام	۲	۳۲	۳۲	—	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	
۱۱	آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی	۲	۳۲	۳۲	—		
۱۲	شیعه‌شناسی	۲	۳۲	۳۲	—	آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی	
۱۳	آشنایی با عرفان اسلامی	۲	۳۲	۳۲	—		
۱۴	اصول فقه	۵	۸۰	۸۰	—	منطق و نحو (۳)	
۱۵	آشنایی با دانش فقه	۲	۳۲	۳۲	—		
۱۶	فقه (۱)	۴	۶۴	۶۴	—	اصول فقه و آشنایی با دانش فقه	
۱۷	فقه (۲)	۴	۶۴	۶۴	—	فقه (۱)	
۱۸	فقه (۳)	۴	۶۴	۶۴	—	فقه (۲)	
۱۹	منطق	۴	۶۴	۶۴	—	منطق مقدماتی	
۲۰	فلسفه‌ی اسلامی	۴	۶۴	۶۴	—	فلسفه‌ی اسلامی مقدماتی	
۲۱	روش تحقیق	۲	۴۸	۱۶	۳۲		
جمع کل			۵۲	۸۹۶	۸۳۲	۶۴	

(د) دروس تخصصی (شیعه‌شناسی):

ردیف	نام درس	تعداد واحد	ساعت			تکلیف و تحریکات
			جمع	نظری	عملی	
۱	تاریخ تشیع (۱)	۴	۶۴	۶۴	—	نقش ائمه علیهم‌السلام از آغاز تا پایان غیبت صغری
۲	تاریخ تشیع (۲)	۴	۶۴	۶۴	—	آغاز غیبت کبری تا قرن دهم (صفویه)
۳	تاریخ تشیع (۳)	۴	۶۴	۶۴	—	از قرن دهم تا عصر حاضر
۴	جغرافیای تشیع	۱	۱۶	۱۶	—	با تاکید بر جغرافیای کنونی تشیع در جهان
۵	آیین‌ها و شاعران شیعی	۲	۳۲	۳۲	—	
۶	علم رجال و درایه در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۷	علم تفسیر در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۸	علم فقه و اصول در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۹	علم فلسفه در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۰	علم کلام در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۱	اخلاق و عرفان در شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۲	تاریخ حوزه‌های علمیه	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۳	اختصاصات فقهی شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	احکام فقهی خاص شیعه
۱۴	فلسفه اسلامی (۱)	۳	۴۸	۴۸	—	
۱۵	فلسفه اسلامی (۲)	۴	۶۴	۶۴	—	فلسفه اسلامی (۱)
۱۶	فلسفه اسلامی (۳)	۴	۶۴	۶۴	—	فلسفه اسلامی (۱ و ۲)
۱۷	آشنائی با منابع حدیثی شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	
۱۸	متن خوانی روایی	۲	۶۴	—	۶۴	
۱۹	فرق شیعه	۲	۳۲	۳۲	—	با اشاره به فرق اسلامی و تبیین چگونگی شکل‌گیری فرق
۲۰	شیعه در نگاه دیگران	۲	۳۲	۳۲	—	
۲۱	نیازهای منطقه‌ای	۲	۳۲	۳۲	—	
۲۲	معارف شیعه (۱)	۲	۳۲	۳۲	—	
۲۳	معارف شیعه (۲)	۲	۳۲	۳۲	—	
۲۴	معارف شیعه (۳)	۲	۳۲	۳۲	—	
۲۵	معارف شیعه (۴)	۲	۳۲	۳۲	—	
جمع کل			۶۲	۹۶۰	۱۰۲۴	۶۰

فصل سوم
سر فصل دروس

صرف (۱)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: ۳ واحد نظری و ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با ساختار کلمه و مباحث بخش فعل صرف.

سرفصل دروس:

- تعریف، فایده و موضوع علم صرف
- تعریف کلمه و اقسام آن
- حروف اصلی و زاید
- بناء (اسم و فعل)
- وزن و قواعد آن
- ابواب ثلاثی مجرد (ماضی، مضارع و امر باب‌های ثلاثی مجرد): در این مرحله صرفاً فعل صحیح و سالم آموزش داده شود.
- لازم و متعدی
- معلوم و مجهول
- حالات فعل مضارع [رفع، نصب، جزم، تأکید بر علائم رفع و نصب و جزم است نه عوامل آن‌ها] نفی و استفهام
- فعل مضاعف و قواعد ادغام
- فعل مهموز و قواعد تخفیف همزه
- فعل معتل (مثال، اجوف، ناقص، لفیف، قواعد عمومی و خصوصی اعلال)
- ابواب ثلاثی مزید (با تأکید بر باب‌های مشهور و بیان معانی آن‌ها)
- ابواب رباعی (مجزّد و مزید فیه و بیان معانی آن‌ها)
- فعل مؤکّد (نون تأکید ثقیله و خفیفه)
- فعل صناعی
- فعل متصرف و غیر متصرف
- جدول تجزیه فعل

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- آموزش صرف؛ (متن آموزشی مرکز)

- صرف ساده

- فرعی:

- علوم العربیه؛ هاشم حسینی

- مبادی العربیه؛ بخش صرف

- خلاصة الصرف

راه کارهای اجرایی:

۱. پس از گذراندن $\frac{1}{3}$ موضوعات سرفصل، سه ساعت جهت آشنایی با روش استفاده از معاجم لغت اختصاص یابد.

۲. در واحد عملی، ارزیابی جداول و تمارین مناسب با تأکید بر استفاده از آیات و روایات.

۳. استفاده از آیات و روایات در متن و تمارین کتاب ضروری است.

۴. در طول دوره به تناسب به «ترجمه افعال» توجه شود.

صرف (۲)

تعداد واحد:	۳
نوع واحد:	۲ واحد نظری و ۱ واحد عملی
پیش‌نیاز:	صرف ۱

هدف: آشنایی با مباحث بخش اسم صرف.

سرفصل دروس:

- تعریف، بناء و اوزان اسم
- اقسام اسم به لحاظ حرف آخر (منقوص، مقصور، ممدود، صحیح، شبه صحیح)
- قواعد اعلال اسم (فقط قواعد جاری در اسم مطرح می‌شود)
- اسم ذات و معنی (تعریف و مثال)
- مصدر [تعریف، نحوه‌ی ساختن و احکام مصادر (اصلی، میمی، صناعی، مرّه، نوعی)]
- اسم مصدر
- مذکر و مؤنث (علایم تأنیث، اقسام مؤنث (حقیقی، مجازی، لفظی، معنوی)
- مفرد، مثنی و جمع (تعریف، علایم مثنی، کیفیت مثنی بستن، جمع سالم، اوزان مشهور جمع مکسر (قله، کثره، منتهی الجموع)، اسم جمع و اسم جنس جمعی)
- جامد و مشتق [تعریف و نحوه‌ی ساختن، معنی و احکام مهم هر کدام از مشتقات (اسم فاعل، اسم مفعول، صفت مشبّه، اسم مبالغه، اسم تفضیل، اسم زمان، اسم مکان، اسم آلت)]
- منسوب (تعریف و قواعد کثیرالاستعمال)
- مصغر (تعریف و قواعد کثیرالاستعمال)
- معرب و مبنی (بیان موارد مهم اسامی مبنی مانند ضمائر، موصولات، اسم فعل)
- ملحقات (التقاء ساکنین، انواع همزه و کتابت آن، کتابت الف، قواعد عمومی و مهم اعلال و ادغام و ابدال و حروف زیاده)
- جدول تجزیه اسم
- تمرین عام از مباحث فعل و اسم (تجزیه‌ی نیم جزء قرآن)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - آموزش صرف (مرکز)
  - صرف ساده
- فرعی:
  - علوم العربیه
  - مبادی العربیه (بخش اسم)
  - خلاصه الصرف

نحو (۱)

تعداد واحد:	۳
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	صرف (۲)

هدف: آشنایی اجمالی با ساختار کلام و مهم‌ترین مفاهیم کاربردی نحو.

سرفصل دروس:

- تعریف، فایده و موضوع نحو
- تعریف جمله و اقسام آن
- اعراب و بنا
- مواضع رفع و نصب و جزم فعل مضارع
- اسم‌های مرفوع [فاعل، نائب فاعل، مبتدا و خبر، (اسم‌های افعال) نواسخ (افعال ناقصه)، (حروف مشبّه

بالفعل)]

- اسم‌های منصوب (مفعول به، حال، تمییز، مستثنای به الّا)
- اسم‌های مجرور (مجرور به حرف جر، مضاف الیه)
- توابع (نعت، تأکید، عطف به حروف، بدل)
- حروف (جاژه، ندا، استفهام، شرط، ایجاب، تنوین)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- متن آموزشی مرکز با عنوان نحو (۱)
- فرعی:
- فرهنگ اصطلاحات صرف و نحو عربی؛ آنتوان دحلان
- نحو مقدماتی؛ ملکی
- نحو مقدماتی؛ محمدی
- عوامل (جامع المقدمات)
- نحو روان؛ امینی
- مبادیء العربیه (ج ۱) قسمت نحو

نحو (۲)

تعداد واحد: ۵

نوع واحد: ۴ واحد نظری و ۱ واحد عملی

پیش‌نیاز: صرف ۲ و نمو ۱

هدف: آشنایی با مباحث نحو و توانایی بر فهم جایگاه کلمات در جمله.

سرفصل دروس:

- اعراب و بنای اسم	- اعراب و بنای فعل	- کلیات
- نائب فاعل	- فاعل	- عامل شناسی
- افعال مقاربه	- نواسخ «افعال ناقصه»	- مبتدا و خبر
- «لای» نفی جنس	- حروف مشبیه بالفعل	- حروف مشبیه به لیس
- مفعول فیه	- مفعول مطلق	- مفعول به
- حال	- مفعول معه	- مفعول له
- مجرور به حرف	- مستثنی	- تمییز
- تأکید	- نعت	- مجرور به اضافه
- عطف نسق	- عطف بیان	- بدل
- جمله	- مفردات	- حروف
		- ترکیب

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- متن آموزشی مرکز

- فرعی:

- مبادیء العربیة، (ج ۲ قسم النحو)

- الهدایة فی النحو

- نحو جامع بینا

- زبان قرآن (علم نحو)

راه کارهای اجرایی:

- نحوه‌ی آرایه‌ی واحد عملی: آرایه‌ی تمارین مناسب در پایان هر بحث، و حل آن توسط فراگیران و نیز قرائت متون عربی توسط دانش پژوهان.

- به همراه استفاده از مثال‌های رایج نحوی، ضروری است از آیات و روایات نیز به نحو مطلوب در متن درس و تمرینات استفاده شود.

- توسط اساتید در نیمه‌ی ترم بخش‌هایی از متون کتب نحوی مانند «الهدایة» برای دانش پژوهان انتخاب گردد و تا حدود ۲۰٪ نمره به فهم و تحقیق پیرامون آن متن اختصاص داده شود.

نحو (۳)

تعداد واحد:	۵
نوع واحد:	۴ واحد نظری و ۱ واحد عملی
پیش‌نیاز:	نمو ۲ و صرف ۲

هدف: تسلط بر قواعد اساسی نحو.

سرفصل دروس:

- کتبیات
- اعراب فعل مضارع
- مرفوعات (فاعل، نائب فاعل، مبتداء و خبر)
- نواسخ (افعال ناقصه، افعال مقاربه، حروف مشبیه به لیس، حروف مشبیه بالفعل، لای نفی جنس)
- منصوبات (مفعول مطلق، مفعول به، مفعول فیه، حال، تمییز، استثناء)
- مجرورات (مجرور به حرف جرّ و مضافّ الیه)
- توابع (نعت، تأکید، بدل، عطف بیان، عطف نسق)
- مفردات مهم (مانند: إن، الا، کیف، لام، لَمّا، لا، لولا، هَلْ)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- متن آموزشی مرکز
- مبادیء العربیة (ج ۴)
- شرح ابن عقیل
- فرعی:
- البهجة المرضیة
- النحو الوافی

راه کارهای اجرایی:

۱. متن آموزشی به زبان عربی ارایه گردد.
۲. استفاده از مثال‌های متنوع از آیات و روایات و اشعار مناسب، ضروری است.
۳. تمرکز اصلی مباحث بر مطالب کاربردی باشد.
۴. ارایه‌ی تمارین و پژوهش‌های مناسب و متنوع در پایان هر درس ضروری است.

تجزیه و ترکیب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش‌نیاز: نهم (۳)

هدف: توانایی بر اجرای قواعد صرف و نحو در متون عربی.

سرفصل دروس:

- تعریف تجزیه و ترکیب و رابطه‌ی آن با صرف و نحو
- رابطه‌ی تجزیه و ترکیب با معنا
- تبیین قواعد کلی تجزیه و ترکیب و تعیین حدود آن
- آشنایی با نحوه‌ی استفاده از کتب لغت و منابع صرف و نحو
- متون منتخب از آیات و روایات (با تأکید بر عناوین پیوستی)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - متن آموزشی مرکز
  - مغنی الادیب
- فرعی:
  - الجدول فی اعراب القرآن، ۱۵ جلدی؛ محمود الصافی
  - مبادئ العربية (ج ۴)
  - معجم النحو
  - اعراب القرآن (۱ جلدی)؛ طنطاوی
  - معجم الوسیط

راه کارهای اجرایی:

- انتخاب آیات و روایات و تعیین مرکز ثقل بحث مانند مباحث معتلات و حروف عامل و اعراب جمل و ... بنابراین به عناوینی اهمیت داده شود که ضمن عدم قدرت آن در استعمال، نوعی غرابت در ذهن دانش‌پژوهان دارند.
- با توجه به محدودیت وقت، حتی الامکان آیات منتخب باید متضمن نکات زیادی باشند؛ به عنوان مثال آیه‌ی ۳۵ سوره‌ی اسراء «أَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَ زَنُوا بِالْقِسْطِ الْمُسْتَقِيمِ» علاوه بر نکات صرفی زیاد، دارای نکات نحوی قابل ملاحظه‌ای است.
- وجود تمرینات مشابه در هر بحث ضروری است، حلّ این تمرینات به عهده‌ی خود دانش‌پژوهان خواهد بود.
- جهت تجزیه، کار برگ‌های مخصوص در اختیار دانش‌پژوهان قرار گیرد.

متن خوانی و درک متن

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: نهم (۳) و تجزیه و ترکیب

هدف: توانایی بر به کار بردن قواعد ادبیات عرب در قرائت و درک متون عربی.

سرفصل دروس:

- بیان موضوع، اهداف و اهمیت متن خوانی و درک متن
- بیان رابطه‌ی نحو، ترکیب و اعراب با درک متن
- بیان قواعد مربوط به متن خوانی و درک متن مانند تبیین رابطه‌ی ارکان جمله (مبتدا، فاعل و...) و قیود آن (حال و تمییز و...)
- بیان رابطه‌ی جملات با یکدیگر
- متون منتخب (جهت کاربرد، تمرین و تحقیق دانش پژوهان)

منابع پیشنهادی:

- متن آموزشی مرکز
- جامع الدروس العربیة؛ مصطفی الغلائینی
- مغنی الأدیب؛ ابن هشام
- دروس فی البلاغة؛ معین دقیق
- معجم الوسیط
- المباح التمییز

راه کارهای اجرایی:

- با توجه به ضرورت آشنایی دانش پژوهان با متون عربی لازم است که متون درسی از علوم مختلف حوزوی مانند تفسیر، اصول الفقه و... انتخاب شود.
- حتی الامکان متون انتخابی باید در برگیرنده‌ی نکات بیشتری از ادبیات عرب جهت ایجاد انس با ذهن دانش پژوهان باشد.
- در پایان هر بخش ضروری است که نکات جدید و دقیق متن مانند کاربرد «بل» اضراب، «لما» حسیه و... برجسته شده به همراه نمونه‌های دیگر توضیح داده شود.
- در پایان هر بخش جهت تقویت دقت دانش پژوهان محترم، سؤالاتی به زبان عربی، و ناظر به نکات دقیق متن ارائه شود.
- با توجه به گرایش‌های مختلف در علوم متفاوت حوزوی، متونی جهت تحقیق معرفی شود.

روش آموزش قرآن

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: عملی

پیش نیاز: (هوان فوانی و تهودید مقدماتی)

هدف: آشنایی با روش های تدریس قرآن همراه با اطلاعات جانبی و تحلیل و نقد روش های موجود.

سرفصل دروس:

- اشاره به اهمیت و تاریخچه روش های قرائت از صدر اسلام تا کنون
- ویژگی های خاص کلاس تدریس قرآن
- روش های تدریس قرآن (القایی، استقرایی، قیاسی و...)
- اجرای کارگاه آموزشی توسط دانش پژوهان در زمینه ی روخوانی، تجوید، قرائت
- روش تدریس موارد زیر یادآوری و تمرین شود:
  - الف) الفبا و حروف مقطعه (ب) حرکات کوتاه و کشیده
  - ج) علامات (سکون، تشدید، مد، تنوین)
  - د) حروف ناخوانا
  - ه) حروف اشباع
  - و) رفع التقای ساکنین (ز) اشباع های ضمیر
  - ح) وقف و چگونگی آن و علایم سجاوندی
- اطلاعات جانبی در مورد آداب و قرائت
- بررسی راه کارهای تشکیل کلاس قرآن و جذب افراد به آن

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - متن آموزشی مرکز
  - روش تدریس قرآن؛ علی حبیبی
- فرعی:
  - طرق التدریس للقرآن؛ زعبلاوی

راه کارهای اجرایی:

- طُلاب این کلاس بیش از ده نفر نباشند.
- در هر جلسه دو نفر از دانش پژوهان به صورت تمرینی تدریس کنند و روش تدریس آنان مورد نقد و بررسی دیگران قرار گیرد.
- راه کارهای تشکیل کلاس و آموزش قرآن با توجه به نیازهای منطقه ای فراگیران مورد توجه قرار گیرد. و از دانش پژوهان در این مورد گزارش خواسته شود.

فلسفه اسلامی مقدماتی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روش، سیر تاریخی، مکاتب مختلف و مهم ترین مباحث و اصطلاحات فلسفه اسلامی.

سرفصل دروس:

- معنای واژه‌ی «فلسفه» و تعریف مصطلح آن
- ضرورت و کارکرد فلسفه
- رابطه‌ی فلسفه با علوم دیگر (منطق، کلام، ...)
- موضوع، هدف، روش، ویژگی‌های مسایل و مبادی فلسفه
- سیر تاریخی فلسفه اسلامی (زمینه‌های پیدایش، عصر ترجمه، آغاز فلسفه اسلامی، دوره‌های تاریخی، برجسته‌ترین فیلسوفان مسلمان)
- گزارشی از مکاتب فلسفی مشاء، اشراق و حکمت متعالیه و ارتباط میان آن‌ها
- آشنایی با مهم ترین مباحث فلسفه اسلامی (وجود و ماهیت و اصالت وجود، مواد ثلاث (وجوب و امکان و امتناع) علت و معلول (تعریف، اقسام، سنخیت علت و معلول، ضرورت علی، استحاله دور و تسلسل)، ثابت و متغیر (تعریف حرکت، اقسام حرکت، حرکت جوهری، زمان) حادث و قدیم (با اشاره به معنای عرفی و اصطلاحی) مجزّد و مادی، تجزّد نفس
- گزارشی از الهیات بالمعنی الأخص (اثبات وجود خدا - صفات الهی)

منابع پیشنهادی:

- آشنایی با فلسفه اسلامی؛ شهید مطهری (ره)
- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح
- درآمدی بر فلسفه اسلامی؛ آقای عبودیت
- فلسفه‌ی آزاد؛ سید رضا صدر
- خدمات متقابل اسلام و ایران؛ شهید مطهری (ره)
- آشنایی با علوم اسلامی؛ رضا برنجکار

راه کارهای اجرایی:

- استاد با بیان مثال‌های روشن نیاز به فلسفه را تشریح کند و با ارایه‌ی زیبایی‌های فلسفه اسلامی کارکردهای آن را ملموس تر نماید.

روش تبلیغ

تعداد واحد: ۱
نوع واحد: عملی
پیش‌نیاز: اندیشه اسلامی (۲)

هدف: آشنایی طلاب با کلیات فن تبلیغ به ویژه سخنوری و مناظره.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات
- مفهوم تبلیغ
- اهمیت تبلیغ
- تاریخچه تبلیغ
- اهداف تبلیغ
- اصول و مبانی تبلیغ
- مبانی تبلیغ
- ارکان تبلیغ
- انواع و روش‌های تبلیغ
- ابزارهای تبلیغ
- کاربرد روانشناسی در تبلیغ
- موانع تبلیغ
- خطابه و سخنوری
- کلیات سخنوری
- آسیب شناسی و ارزیابی
- مناظره
- کلیات مناظره
- شیوه‌های مناظره در محیط‌های غیر اسلامی
- شیوه‌های مناظره در محیط‌های اسلامی غیر شیعی

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- متن آموزشی مرکز
- التبلیغ؛ بچاری
- فرعی:
- روش تبلیغ
- آیین سخنوری

راه کارهای اجرایی:

- بخشی از مطالب به ویژه مباحث خطابه و مناظره به صورت عملی (کارگاه آموزشی) اجرا می‌گردد.

آشنایی با تاریخ و فرهنگ ایران

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: شناخت فرهنگ و تمدن مردم ایران و تعامل آن با فرهنگ اسلام.

سرفصل دروس:

- کلیات

- مفاهیم (فرهنگ، ایران و ...)
- ریشه‌های فرهنگی
- ساختار حکومت و آیین ملک‌داری
- طبقات و حقوق اجتماعی
- آیین‌های دینی و مذهبی
- سنت‌های اجتماعی (اعیاد و جشن‌ها، سوگواری‌ها، پوشش، نام‌گذاری و ...)
- زن و خانواده
- زبان و ادبیات
- هنر و معماری
- علوم و صنایع
- تعالی فرهنگ ایران و اسلام

منابع پیشنهادی:

- فرهنگ ایرانی؛ محمدی
- تاریخ اجتماعی ایران؛ راوندی
- مبانی تاریخ اجتماعی ایران؛ شعبانی
- تاریخ ایران قبل از اسلام؛ زرین کوب
- تاریخ ایران بعد از اسلام؛ زرین کوب
- تاریخ ایران؛ کمبریج
- خدمات متقابل ایران و اسلام؛ شهید مطهری
- علم و تمدن در اسلام؛ سیدحسین نصر
- ایران در زمان ساسانیان؛ کریستی سن
- ایران از آغاز تا اسلام؛ گیرشمن
- ایران در قرون نخستین اسلامی؛ اشپولر

منطق مقدماتی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با تاریخچه و مهم‌ترین مباحث علم منطق.

سرفصل دروس:

- تاریخچه (دوره‌ی یونان، دوره‌ی اسلامی، منطق جدید)
- نیاز به علم منطق
- تعریف علم منطق (با اشاره به موضوع)
- علم و اقسام آن (تصور و تصدیق، بدیهی و نظری)
- تصویر کلی مباحث علم منطق (الفاظ، کلیات، معرف، قضایا، حجّت، صناعات)
- الفاظ (دلالت، تقسیم‌های لفظ به مفرد و مرکب و خبر و انشاء و...)
- کلیات (کلی و جزئی و اقسام آن‌ها، نسب اربع، کلیات خمس)
- تعریف و معرف (حد و رسم، تام و ناقص)
- تقسیم و تصنیف
- تعریف قضایا و اقسام آن (حمله، شرطیه)
- احکام قضایا (عکس، نقیض، عکس نقیض)
- استدلال (حجّت)
- انواع استدلال (قیاس، استقراء، تمثیل)
- قیاس و انواع آن (اقترانی و استثنایی)
- استقراء و تمثیل
- صناعات خمس [برهان (لمّی و ائی)، جدل، خطابه، شعر، مغالطه]

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- منطق مقدماتی (متن مرکز)

- فرعی:

- آشنایی با منطق؛ شهید مطهری (ره)

- آشنایی با علم منطق؛ شیروانی

- خلاصة المنطق؛ عبدالهادی فضلی

- مبانی منطق؛ محمد علی اژه‌ای

- معیار اندیشه؛ عسکری سلیمانی

- منطق؛ منتظری مقدم

- منطق کاربرد؛ سیدعلی اکبر خندان

- اشکال المیزان؛ فرصت شیرازی

- رهبر خرد؛ محمود شهابی

- منطق صوری؛ خوانساری

- المنطق؛ محمد رضا مظفر

راه کارهای اجرایی:

- استفاده از مثال و تمرین در آموزش این درس توصیه می‌شود. استاد می‌تواند به عنوان تکلیف تمرین هایی را با

استفاده از کتاب‌هایی مربوطه ارائه دهد.

نحو تکمیلی

تعداد واحد:	۱
نوع واحد:	عملی
پیش‌نیاز:	نمو (۳)

هدف: تکمیل مباحث نحوی و تسلط دانش‌پژوهان با مباحث حروف و اعراب جملات.

سرفصل دروس:

- شناخت مفردات کثیرالاستعمال (همزه، آن، این، اذ، اذ، أم، انا، انا، آج، بل، حتی، فاء، کم، کیف، لو، لولا، لَمَا و ما)
- شناخت جملاتی که محلی از اعراب دارند (جمله‌ی خبریه، حالیه، جمله‌ی مفعول‌به، جمله‌ی مضاف‌الیه، جمله‌ی جواب شرط جازم، جمله‌ی تابع فرد، جمله‌ی تابع از جمله دارای محل)
- شناخت جملاتی که فاقد محل اعرابی هستند (جمله‌ی مستأنسه، جمله‌ی معترضه، جمله‌ی تفسیریه، جمله‌ی صله، جمله‌ی جواب قسم، جمله‌ی جواب شرط غیر جازم، جمله‌ی تابع از جمله‌ای که محلی از اعراب ندارد)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- مغنی الادیب (خلاصه‌ی باب اول و دوم)
- فرعی:
- نحو وافی
- الاتقان باب الاربعون
- حاشیه الصبآن

راه کارهای اجرایی:

۱. آرایه‌ی تمارین مناسب با تأکید بر استفاده از آیات و روایات.
۲. استفاده از پرسش‌های تستی، تشریحی، تکمیل‌کردنی.
۳. تطبیق مفردات و ارتباطات آن با موقعیت اعرابی اسماء در آیات و روایات منتخب.
۴. تشخیص جملات و ارتباط آن‌ها با یکدیگر در آیات و روایات.

آشنایی با علوم قرآن

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آگاهی از اهمّ مباحث علوم قرآن و اصطلاحات آن.

سرفصل دروس:

- کلیات: (تعریف علوم قرآن، جایگاه اقسام و کتابشناسی آن)

- اسامی و اوصاف قرآن

- تقسیمات داخلی قرآن (سوره، آیه، حزب، جزء و...)

- وحی و اقسام آن

- نزول و اقسام آن (اولین و آخرین آیه نازل شده و...)

- اسباب نزول (اشاره‌ای به اقسام و اعتبار آن)

- مکی و مدنی (اشاره‌ای به معیارها)

- کتابت و تدوین قرآن

الف) جمع قرآن در زمان پیامبر ﷺ

ب) جمع قرآن در زمان امام علی (علیه السلام) (مصحف)

ج) جمع قرآن توسط ابوبکر و توحید مصاحف عثمان

- قرائت قرآن (اشاره‌ای به اعتبار آن‌ها با تأکید بر اعتبار قرائت متواتر)

- اعجاز قرآن (اشاره‌ای به ابعاد آن)

- تحریف ناپذیری قرآن (اشاره‌ای به دلایل)

- نسخ در قرآن

- محکم و متشابه

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- علوم قرآن؛ آراسته
- علوم قرآن؛ سید محمد باقر حکیم

- فرعی:

- علوم قرآن؛ آیت... معرفت
- علوم قرآن؛ محمد باقر سعیدی روشن
- مناهل العرفان؛ زرقانی
- تاریخ القرآن و علومه؛ میر محمدی

راه کارهای اجرایی:

۱. زمان بندی کلیات (۱ جلسه) مبحث جمع قرآن، اعجاز و تحریف ناپذیری (هر کدام در ۲ جلسه) بقیه بندها (هر کدام ۱ جلسه).
۲. با توجه به گستردگی مباحث و ضرورت آشنایی با آنها، به اهم مباحث اشاره شود و از پرداختن به اقوال و جزئیات پرهیز شود.
۳. در معرفی تقسیمات قرآن، از قرآن خط عثمان طه در کلاس استفاده شود.

تفسیر مقدماتی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	آشنایی با علوم قرآن

هدف: آشنایی با محتوا و مضامین برخی سوره‌های قرآن کریم.

سرفصل دروس:

- کلیات (در مورد تفاسیر، هدف، سرفصل و متن درس)
- آشنایی با تفسیر سوره‌ی حمد (با تأکید بر مضامین پرسشگرانه و رابطه‌ی محبت‌آمیز با خدای متعال)
- آشنایی با تفسیر سوره‌ی حجرات (با تأکید بر مضامین اخلاقی و نفی نژادپرستی)
- آشنایی با تفسیر سوره‌ی جمعه (با تأکید بر فواید سیاسی، اجتماعی نماز جمعه)
- آشنایی با تفسیر سوره‌ی توحید، کوثر و قدر

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
  - تفسیر مقدماتی (متن مرکز)
- فرعی:
  - تفسیر نمونه؛ آیت‌ا... مکارم شیرازی
  - تفسیر نور؛ استاد قرائتی
  - تفسیر المیزان؛ علامه طباطبائی (ره)

راه کارهای اجرایی:

۱. در صورتی که متن مناسب موجود نبود از «تفسیر نمونه» تدریس شود.
۲. در تفسیر هر آیه به شأن نزول، ترجمه آیه، توضیح اجمالی لغات کلیدی، نکات تفسیری و درس‌های آموزنده‌ی آیات برای زندگی امروز توجه شود.
۳. تفسیر رنگ لغوی و ادبی تخصصی نگیرد و اختلاف اقوال مفسران پر رنگ مطرح نشود.
۴. سوره‌ی حمد در ۲ جلسه و سوره‌ی حجرات ۶ جلسه و جمعه در ۴ جلسه و بقیه در ۳ جلسه درسی ارائه شود.
۵. برخی نکات ریز برای مطالعه به عهده‌ی شاگردان واگذار شود.

تفسیر موضوعی (۲) «مفاهیم اخلاقی قرآن»

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	افلاق

هدف: آشنایی با اهم مفاهیم اخلاقی در قرآن و شیوه‌ی تخلق به آن‌ها.

سرفصل دروس:

- کلیات

- اشاره‌ای به مفهوم اخلاق و تقسیم مباحث اخلاقی (فردی، اجتماعی و...) و منابع آن
- اهمّیت اخلاق از نگاه قرآن، شیوه‌های پرداختن قرآن به آموزه‌های اخلاقی
- حقیقت تزکیه و راه کارهای آن از منظر قرآن
- اشاره‌ای به ابعاد وجودی و صفات انسان در قرآن

الف) فضایل اخلاقی:

- [اخلاص، تقوا، توکل، رضا، ذکر، شکر، خوف و رجا، صلح رحم، محبت (به خدا، پدر و مادر و...)]، احسان و انفاق، عفو، عزّت، فروخوردن خشم، تواضع، شرح صدر و...]

ب) رذایل اخلاقی:

- اسراف، ریا، غیبت، تهمت، سوءظن و تجسس، حرص و تکاثر، حسادت، تکبر و تفاخر، غفلت، فسق، تمسخر و ...

منابع پیشنهادی:

- اخلاق در قرآن؛ آیت‌ا... مکارم شیرازی
- اخلاق در قرآن؛ استاد جوادی آملی
- اخلاق در قرآن؛ استاد مصباح یزدی
- تفاسیر قرآن (المیزان و نمونه و...)

راه کارهای اجرایی:

- زمان بندی، کلیات (دو جلسه) فضایل (۸ جلسه) رذایل (۵ جلسه).

آشنایی با تاریخ و منابع حدیث

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: آشنایی با علوم قرآن

هدف: آگاهی از سیر تاریخی حدیث از آغاز تا عصر حاضر و آشنایی با اهم منابع حدیثی فریقین.

سرفصل دروس:

- کلیات:

- آشنایی اجمالی، با برخی اصطلاحات حدیثی (حدیث، سنت، روایت)

- جایگاه حدیث در شناخت دین

- حجیت احادیث پیامبر ﷺ و اهل بیت 

- حدیث در دوران پیامبر ﷺ

- تاریخ حدیث شیعه:

- اهل بیت  و کتابت حدیث

- عصر شکل‌گیری میراث روایی (کتاب علی ، مصحف فاطمه ، اصول اربعه‌اُمّه و...)

- عصر تدوین جوامع روایی (کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب)

- عصر تکمیل و تنظیم حدیث (بحار، وافى و...)

- تحوّل حدیث در عصر حاضر (سفینه البحار و...)

- تاریخ حدیث اهل سنت:

- ممانعت از کتابت و تدوین حدیث

- عصر تدوین (موطأ مالک و...)

- عصر شکل‌گیری مسانید (مسند احمد بن حنبل و...)

- عصر فراهم آوردن صحاح (صحیح بخاری و...)

- عصر تکمیل و تنظیم حدیث (مستدرک حاکم و...)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- آشنایی با متون حدیث و نهج البلاغه؛ مهریزی (متن مرکز)

- فرعی:

- تاریخ حدیث؛ استاد شانه‌چی
- علم الحدیث؛ قربانی
- تاریخ عمومی حدیث؛ مجید معارف
- حدیث‌شناسی؛ ج ۱، نصیری
- تدوین السنة الشریفة؛ جلالی
- المدخل الی علوم الحدیث؛ ستامونی
- اضواء علی السنة المحمّدیة؛ محمود ابوریّه
- تاریخ الحدیث و مناہج المحدثین؛ سالم عبیدان
- تدوین السنة النبویة؛ زهرانی
- مقدمه و شروح کتب اربعه و صحاح سته

راه کارهای اجرایی:

۱. زمان بندی درس: ۲۰٪ زمان درس برای بخش کلیات و ۵۰٪ برای تاریخ حدیث شیعه و ۳۰٪ برای تاریخ حدیث اهل سنت.
۲. هنگام تدریس، نشان دادن و رؤیت کتاب‌های منبع جهت آشنایی دانش‌پژوهان لازم است.
۳. بحث نهج البلاغه و صحیفه مختصر برگزار شود.

عقائد اسلامی (۳)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	اندیشه اسلامی (۲)

هدف: شناخت مهم‌ترین مباحث مربوط به امامت (امام‌شناسی) با بهره‌گیری از روش نقلی، عقلی.

سرفصل دروس:

- کلیات بحث امامت [تعریف امامت و امام، ضرورت وجود امام (دلایل عقلی و شواهد نقلی)]
- شرائط و ویژگی‌های امام (نصب الهی، توان و تدبیر، عصمت، علم)
- حقوق و وظایف متقابل امام و امت
- امامت ائمه‌ی دوازده‌گانه (علیه‌السلام) (بیان تعداد و اسامی ائمه، نقش تاریخی ائمه‌ی شیعه در بقا و استمرار دین)
- امامت امیرالمؤمنین [امامت علی (علیه‌السلام) در قرآن (آیه‌ی ولایت، آیه‌ی انذار و...) امامت علی (علیه‌السلام) در سنت (حدیث غدیر، حدیث منزلت، حدیث دار، حدیث وصایت و...)]
- افضلیت علی (علیه‌السلام) (سبقت در ایمان، علم، شجاعت، عدالت)
- امامت سایر ائمه (علیه‌السلام) (معرفی اجمالی ائمه و بیان دلایل روایی امامت آنان)
- مهدویت [منجی در ادیان و ملل، مهدی در روایات اهل سنت، امام مهدی (عج) در روایات شیعه، آثار وجودی امام در عصر غیبت، غیبت (صغری و کبری)، انتظار و فلسفه تاریخ، ظهور و حکومت عدل جهانی]

منابع پیشنهادی:

- راه و راهنماشناسی؛ استاد مصباح	- الهیات؛ استاد سبحانی
- آموزش کلام اسلامی؛ آقای سعیدی مهر	- الهیات شرح تجرید
- امام‌شناسی؛ سید محمدحسین تهرانی	- امامت و رهبری؛ شهید مطهری (ره)
- المراجعات؛ سید شرف‌الدین عاملی	- قیام و انقلاب مهدی از دیدگاه فلسفه تاریخ؛ شهید مطهری (ره)
- نقش ائمه در احیای دینی؛ علامه عسکری	- شیعه‌شناسی؛ علامه طباطبایی (ره)

راه کارهای اجرایی:

- نگارش تحقیق درباره‌ی موضوعات مربوط به این درس و با استفاده از قرآن و سنت و کتب کلامی ضرورت دارد.

عقائد اسلامی (۲)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	عقائد اسلامی (۱۳)

هدف: شناخت مهم‌ترین مباحث مربوط به معاد (معادشناسی) با بهره‌گیری از روش نقلی و عقلی.

سرفصل دروس:

- تعریف معاد [معاد جهان، معاد انسان (جسمانی، روحانی)]
- معاد در ادیان و ملل پیشین
- آثار اعتقاد به معاد
- دلایل عقلی و نقلی بر تجرد و بقاء روح
- تناسخ
- اثبات معاد [دلایل عقلی (عدالت، حکمت، حرکت) دلایل قرآنی و روایی]
- برزخ و حیات برزخی
- قیامت
- نفخ صور
- حشر
- صراط
- میزان اعمال
- تجسم اعمال
- ثواب و عقاب
- بهشت و جهنم
- خلود در عذاب

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- آموزش کلام اسلامی؛ آقای سعیدی مهر
- فرعی:
- الهیات؛ استاد سبحانی
- الهیات شرح تجرید
- معادشناسی؛ سیدمحمدحسین تهرانی
- حیات جاودانه؛ امیر دیوانی
- درسنامه‌ی عقاید؛ آقای شیروانی
- آموزش عقاید؛ استاد مصباح

راه کارهای اجرایی:

- نگارش تحقیق در این درس، درباره‌ی موضوعات مربوط با استفاده از قرآن و سنت و کتب کلامی ضرورت دارد.

تاریخ عمومی ادیان (۱)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی و بررسی مقدماتی برخی از ادیان جهان، خاستگاه و تحولات تاریخی آنها.

سرفصل دروس:

- اصطلاحات دینی
- تعریف دین
- ادیان ابتدایی و نظرات مختلف در مورد پیدایش آنها
- ادیان قدیم (تمدن مصر قدیم و عقاید آنها، ادیان بین النهرین، یونان، روم)
- آریاییان اولیه
- عقاید ایرانیان قبل از اسلام (پرستش مظاهر طبیعت، میترا پرستی، آیین مغ)
- دین زرتشتی ظهور زرتشت
- تعالیم زرتشت
- معرفی قسمت‌های مختلف کتاب اوستا (یسنا و کارها، یشتها، وندیدا خرده اوستا، و یسپرد)
- دین زرتشتی در دوره ساسانی و بعد از اسلام
- اشاره‌ای به آیین مزدک و مانی
- ادیان هند
- واه و دین ودا
- عقاید هندوها
- معرفی مذاهب جایی
- شیوا و ویشنو
- آثار هندوها
- دین بودائی
- ظهور بودا
- تعالیم بودا
- فرقه‌های بودایی

- نظریه تائو
- مقالات چوانگ تزو
- مکتب کنفوسیوس
- کنفوسیوس و بودیزم
- تأثیر مذهب و فرهنگ چینی در شیئتوی قدیم

- دین بودا در کشورهای جنوب شرق آسیا
- آیین بودا و سیکها و هندو در زمان معاصر.
- بررسی عقاید چینیان اولیه
- پرستش مظاهر طبیعت
- فلسفه تائو چینگ
- کنفوسیوس و تعالیم او
- شون تزو
- شین تو
- شیئتو به عنوان مذهب دولتی

منابع پیشنهادی:

- تاریخ ادیان؛ علی اصغر حکمت
- تاریخ جامع ادیان؛ جان ناس
- تاریخ مختصر ادیان بزرگ؛ فیلسین شاله
- کیش زرتشتی؛ مری بویس
- دین های ایران باستان؛ ینبرگ
- ادیان ایران در زمان ساسانیان؛ کریستین سن
- ادیان و مکاتب فلسفی هند؛ داریوش شایگان
- مانی و دین او؛ تقی زاده

تاریخ عمومی ادیان (۲)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: تاریخ عمومی ادیان (۱)

هدف: معرفی عقاید مردم چین و ژاپن و آشنایی با دو دین توحیدی (یهود و مسیحیت).

سرفصل دروس:

- دین یهود:

- اوضاع اجتماعی و عقیدتی عبری‌های اولیه
- زندگی موسی علیه السلام و خروج او از مصر
- عصر انبیاء علیهم السلام
- بازگشت یهود و تعمیر معبد
- تأسیس کنیسه
- یهود در عصر حاضر

- دین مسیحیت:

- فلسطین قبل از ظهور مسیح
- کلیسای اولیه
- مقابله اناجیل جامع و انجیل یوحنا
- اجزای عهد جدید
- کلیسای ارتدوکس
- مسیحیت در عصر حاضر

- دین یهود از ابراهیم علیه السلام تا موسی علیه السلام
- احکام عشره
- دوران اسارت
- اشاره‌ای به فرقه‌های یهود
- تدوین تلمود

- چگونگی ظهور مسیح
- تدوین اناجیل
- نامه‌های پولس رسول
- کلیسا در دوره‌ی رنسانس
- پیدایش مذهب پروتستان

منابع پیشنهادی:

- تاریخ ادیان؛ علی اصغر حکمت
- تاریخ جامع ادیان؛ جان ناس
- مقارنه‌الادیان (بخش یهود و مسیحیت)؛ احمد شلبی
- تاریخ کلیسای قدیم
- تاریخ تمدن؛ ویل دورانت (عصر ایمان) معرفی عهد جدید
- کتاب مقدس

تاریخ اسلام

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ تملیلی صدر اسلام

هدف: آشنایی با زندگانی و سیره‌ی ائمه (علیهم‌السلام).

سرفصل دروس:

- امام علی (علیه‌السلام)

- تاریخ پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)

۱. قبل از بعثت

۲. دوران مکی

۳. دوران مدنی

- دوران امامت

۱. در عصر خلیفه‌ی اول (با تکیه بر حادثه‌ی سقیفه)

۲. در عصر خلیفه‌ی دوم

۳. در عصر خلیفه‌ی سوم

- دوران امامت و خلافت

۱. تصدّی خلافت (بیعت)

۲. اصلاحات

۳. جنگ‌ها (ناکثین، قاسطین، مارقین)

۴. غارات

۵. شهادت

- امام حسن (علیه‌السلام)

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی (در کنار رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)، شرکت در صفین و جمل و نهران، در کنار امام علی (علیه‌السلام))

- خلافت، صلح، خانه نشینی، شهادت

- امام حسین (علیه‌السلام)

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، دوران صلح، قیام عاشورا

- امام سجاد (علیه‌السلام)

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، پیام‌آور کربلا، امام علیه السلام و قیام‌های عصر خود (حوزه‌ی واقم، توأبین، مختار، ابن

زبیر) امام علیه السلام و بنی‌امیه

- سیاست‌های فرهنگی امام علیه السلام

- امام باقر علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، نقش فرهنگی و علمی امام علیه السلام، امام علیه السلام و بنی‌امیه

- امام صادق علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، حوزه‌ی علمی و فرهنگی (سامان‌دهی مذهب و مکتب تشیع)

- امام علیه السلام و قیام‌ها (قیام زید، دعوت عبّاسیان، نفس زکّیه)

- امام علیه السلام و حکومت‌ها (بنی‌امیه، بنی‌عبّاس)

- امام کاظم علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، امام علیه السلام و قیام‌ها، امام علیه السلام و حکومت، نهاد وکالت

- امام رضا علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، امام علیه السلام و قیام‌ها، امام علیه السلام و حکومت (با تکیه بر ولایت عهدی)، نقش فرهنگی

امام علیه السلام (با تکیه بر مناظرات)

- امام جواد علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، امام علیه السلام و قیام‌ها، امام علیه السلام و حکومت، نقش فرهنگی امام علیه السلام (با تکیه بر

مناظرات)

- امام هادی علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، امام علیه السلام و قیام‌ها، امام علیه السلام و حکومت، نقش فرهنگی امام علیه السلام

- امام عسکری علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، امام علیه السلام و قیام‌ها، امام علیه السلام و حکومت، نقش فرهنگی امام علیه السلام، زمینه‌سازی

برای غیبت

- امام زمان علیه السلام

- زندگی‌نامه‌ی اجمالی، غیبت (تعریف، انواع، ویژگی‌ها، زمینه‌ها)

- نواب اربعه (اسامی، اقدامات، وظایف)

منابع پیشنهادی:

- ارشاد؛ شیخ مفید
- الامامة و السياسية؛ ابن قتیبة دینوری
- انساب الاشراف؛ بلاذری
- تاریخ طبری
- تذکرة الخواص؛ سبط ابن جوزی
- تممة المنتهی؛ شیخ عباس قمی
- تاریخ یعقوبی
- خصال؛ شیخ صدوق
- دلائل الامامة؛ طبری
- الفصول المهمة فی معرفة الائمة عليه السلام؛ ابن صباغ مالکی
- مناقب آل ابی طالب؛ ابن شهر آشوب
- مقاتل الطالبین؛ ابوالفرج اصفهانی
- سیره پیشوایان؛ مهدی پیشوایی
- نقش ائمه عليهم السلام در احیاء دین؛ علامه عسکری
- قیام امام حسین عليه السلام؛ شهیدی
- صلح امام حسن عليه السلام؛ شیخ راضی آل یاسین
- سیری در سیره ی ائمه اطهار عليهم السلام؛ شهید مطهری (ره)
- زندگانی تحلیلی پیشوایان ما؛ عادل ادیب
- حیاة الامام الحسن عليه السلام؛ باقر شریف قرشی
- امامان شیعه و جنبش های مکتبی

آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مهم‌ترین مذاهب اسلامی و دیدگاه‌های آن‌ها.

سرفصل دروس:

- علم ملل و نحل (واژه‌ی ملل و نحل، موضوع، غایت و روش این علم، پیشینه‌ی تاریخی ارتباط بین علم عقاید و علم ملل و نحل)

- نخستین اختلافات کلامی در میان مسلمانان

- فرقه‌های نخستین (به اجمال): خوارج، قدریه، جبریه، مرجئه

- شیعه:

- تعریف شیعه - شیعه‌ی امامیه و اصول و مذهب

- تاریخ پیدایش کلام امامیه - برخی از مشاهیر و متکلمان امامیه

- ادوار شیعه (تشیع در عصر پیامبر ﷺ) - تشیع پس از رحلت پیامبر ﷺ در عصر خلفاء

- تشیع از دوره‌ی خلافت امام علی (علیه السلام) به بعد

- فرقه‌های شیعه (امامیه، دیدگاه‌های اصلی امامیه) (زیدیه، شخصیت زیدبن علی و فرزندان، ائمه‌ی

طاهرین ﷺ) و قیام زید، زیدیه و امامت) (اسماعیلیه، تاریخ ظهور، اصول عقاید، فرق اسماعیلیه)

- اشاعره:

- شخصیت و آثار علمی اشعری - خاستگاه‌های کلام اشعری (اهل الحدیث و حنابله و ...)

- روش کلامی اشعری - اصول عقاید اشعری

- عکس‌العمل‌ها در برابر اشعری - تحولات سیاسی و رسمیت یافتن مذهب اشعری

- عقل‌گرایان اشعری - مشاهیر متکلمان اشعری

- ماتریدیه:

- شخصیت و آثار ماتریدی - منابع معرفت از دیدگاه ماتریدی

- عقاید کلامی ماتریدی و مشاهیر متکلمان ماتریدی

- معتزله:

- به تاریخ ظهور و مؤسس مذهب معتزله - وجه تسمیه معتزله

- اصول مذهب اعتزال

- عوامل تاریخی و اجتماعی شکل‌گیری وهابیت
- دیدگاه‌های کلامی وهابیون و بررسی آنها

- روش فکری معتزله

- تحولات تاریخی مذهب معتزله

- وهابیت:

- پایه‌گذار مسلك وهابیت

- ریشه‌های فکری وهابیت

منابع پیشنهادی:

- آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی؛ برنجکار
- فرق و مذاهب کلامی؛ علی ربّانی گلپایگانی
- تاریخ الفرق الاسلامیة؛ خلیل الزین
- تاریخ علم کلام؛ نعمانی، ترجمه‌ی فخرگیلانی
- الملل و النحل؛ شهرستانی
- فرق الشیعة؛ نوبختی
- دایرة المعارف تشیع
- ملل و نحل؛ استاد جعفر سبحانی
- شرح الاصول الخمسة؛ قاضی عبدالجبار
- اللمع و الابانه؛ اشعری
- الفرق بین الفرق؛ بغدادی
- مقالات الاسلامیین؛ اشعری
- آیین وهابیت؛ استاد جعفر سبحانی
- تاریخ المذاهب الاسلامیة؛ ابوزهره
- نشأة الفكر الفلسفی فی الاسلام؛ سامی نشار

راه کارهای اجرایی:

- نگارش تحقیق در باب فرق و دیدگاه‌های خاص یا مقایسه‌ای فرق (نگارش تحقیق در باب فرق‌های بومی و منطقه‌ای طلاب در اولویت است).

شیعه‌شناسی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: آشنایی با فرق و مذاهب اسلامی

هدف: آشنایی با دیدگاه‌ها و مبانی اصلی تشیع و سیر تاریخی شیعه و پاسخ‌گویی به مهم‌ترین شبهات مطرح شده در این زمینه.

سرفصل دروس:

- کلیات:

- شیعه در لغت و اصطلاح
- نگاهی گذرا به آیات مهم قرآنی درباره‌ی اهل بیت (علیهم‌السلام)
- شیعه در لسان پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) از طریق عامه و خاصه
- اوصاف شیعه در روایات
- اقسام شیعه (سیاسی - بحث اهلبیت (علیهم‌السلام) - اعتقادی)

- پیدایش شیعه

- شیعه مولود طبیعی اسلام و ادله‌ی آن
- دیدگاه‌های مخالف و نقد آن (عبدا... بن سبا)
- ریشه‌ی ایرانی داشتن شیعه
- پیدایش پس از مقتل الحسین (علیه‌السلام)
- پیدایش توسط حکومت‌ها (آل بویه، مغول، صفویه)

- ادوار شیعه:

- گزارش اجمالی از وضع شیعه پس از رحلت پیامبر اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) تا زمان امام علی (علیه‌السلام)
- شیعه در زمان حضور ائمه (علیهم‌السلام) (ادوار ضمنی این دوره، شیعه در زمان غیبت صغری و پس از آن)
- انشعابات و فرق شیعه (پیدایش، وضع کنونی، حوزه‌ی جغرافیایی)
- امامیه و ادله‌ی حقانیت آن:

- کیسانیه

- اسماعیلیه

- فرقه‌های متأخر

- زیدیه

- واقفیه

- جریان غلو و غالیان در شیعه و مواجهه ائمه (علیهم السلام) و علمای امامیه با آن‌ها (خطابیه، نصیریّه و ...)

- جغرافیای شیعه و مراکز مهم آن:

- جبل عامل - عراق - قم - حله - ری - خراسان

- چهره‌های شیعه:

- پیشگامان شیعه در صحابه‌الرسول (صلی الله علیه و آله)

- برجستگان اصحاب ائمه (علیهم السلام)

- دانشمندان و رجال مهم شیعه براساس ترتیب زمانی

- آشنایی با مصادر و کتب مهم اندیشمندان شیعه

- خصایص فکری امامیه:

- عقیدتی (بدا، رجعت، مهدویت)

- خصایص فقهی شیعه (عمره‌ی تمتع، متعه، خمس، اذان)

- عقلانیت و معنویت در شیعه

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- متن آموزشی مرکز با عنوان «شیعه‌شناسی»

- فرعی:

- شیعه در اسلام؛ علامه طباطبائی (ره)

- تاریخ تشیع در ایران؛ رسول جعفریان

- تاریخ التشیع الفکری و السیاسی؛ صدرالدین قبانچی

- التأسيس لتاریخ الشیعة؛ شیخ جعفر مهاجر

- التشیع؛ غریفی

- الصلة بین التشیع و التصوف؛ هاشم معروف الحسینی

- هویة التشیع؛ احمد وائلی

- الشیعة فی مسارهم التاریخی؛ سیدمحسن امین عاملی

- عقیده الشیعه؛ دونالدین

- الشیعة فی المیزان؛ محمدجواد مغنیه

- سیری در تاریخ شیعه؛ داود الهامی

- نشأة الشیعة الامامیة؛ عبدالمنعم داود

- في ظلال التشيع؛ محمد علي حسيني
- تأسيس الشيعة؛ سيد حسن صدر
- تاريخ شيعة؛ محمد حسين مظفر
- تاريخ الامامية؛ عبدا... فياضى
- اصل الشيعة و اصولها؛ كاشف الغطاء
- الشيعة في التاريخ؛ عبدالرسول موسى
- الشيعة الامامية؛ هنرى كربن
- التشيع نشأته معالمه؛ هاشم الموسوى
- اصول التشيع؛ هاشم معروف الحسنى
- مع الشيعة الامامية في عقائدهم؛ استاد جعفر سبحانى
- دور علماء الشيعة في مواجهة الاستعمار؛ سليم الحسنى
- دور الشيعة في الحضارة الاسلامية؛ استاد جعفر سبحانى
- هذه هي الشيعة؛ باقر شريف القرشى
- الشيعة في التاريخ؛ محمد حسين الذين
- تاريخ تشيع؛ خواجويان

راه کارهای اجرایی:

۱. با در نظر گرفتن سرفصل ها و عنایت به ملیت دانش پژوهان، نسبت به نیاز منطقه ای توجه بیشتری شود.
۲. تحقیق درباره ی تشيع در منطقه ی جغرافیایی دانش پژوهان یادریک از سرفصل های ذکر شده مطلوب می باشد.

آشنایی با عرفان اسلامی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با عرفان اسلامی؛ زمینه‌ها، تاریخچه، منازل و مقامات و برخی اصطلاحات رایج.

سرفصل دروس:

- تعریف عرفان و تقسیم بندی عرفان (عرفان عملی و نظری)
- عرفان عملی و رابطه‌ی آن با اخلاق
- عرفان نظری (موضوع، مسایل، مبادی، روش) و رابطه‌ی آن با فلسفه و کلام
- عرفان و دین (شریعت، طریقت و حقیقت)
- زمینه‌های عرفان اسلامی (درونی و بیرونی)
- تاریخچه‌ی مختصر عرفان اسلامی
- منازل و مقامات
- اصطلاح‌شناسی (برخی رموز و اصطلاحات) ادبیات عرفانی

منابع پیشنهادی:

- آشنایی با عرفان اسلامی؛ استاد مطهری (ره)
- آشنایی با علوم اسلامی؛ استاد برنجکار
- عرفان دینی و دین عرفانی؛ آقای شیروانی

راه کارهای اجرایی:

۱. این درس به صورت توصیفی ارائه می‌شود و از ذکر اقوال و آرای غیرمشهور اجتناب گردد.
۲. به جهت نوآموز بودن فراگیران در این موضوع حتی المقدور به مطالب کلاس و کتاب بسنده می‌شود.

اصول فقه

تعداد واحد:	۵
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	منطق و نمه (۳)

هدف: آشنایی اجمالی با کلیات اصول فقه شیعه.

سرفصل دروس:

- تاریخچه، تعریف، اهمیت و موضوع علم اصول
- اقسام ادله (اجتهادی، فقاهتی)
- حجیت قطع و مبنا بودن آن برای سایر ادله و اصل عدم حجیت ظن
- اقسام ادله‌ی اجتهادی (دلیل شرعی لفظی و غیر لفظی، دلیل عقلی)
- دلیل شرعی لفظی مباحث الفاظ (اوامر، نواهی، عام و خاص، مطلق و مقید، مجمل و مبین، انواع مفاهیم) و حجیت دلیل لفظی (حجیت ظواهر)
- دلیل شرعی غیر لفظی (طرق اثبات صدور دلیل [اجماع (محصل و منقول)، شهره، سیره، منتشره، خبر متواتر و خبر واحد] تعریف آن‌ها، دلیل اعتبار آن‌ها
- دلیل عقلی
- غیر مستقلات عقلیه
- مستقلات عقلیه (ضد، مقدمه واجب، اجتماع امر و نهی، دلالت نهی بر فساد و اجزا)
- ادله‌ی فقاهتی تعریف، مجری و مدرک اصول عملیه اربعه و احکام مهم مربوط به هر کدام
- تعارض ادله (انواع و تفاوت آن با تراحم)

منابع پیشنهادی:

- مبادی اصول فقه؛ فضل‌ی
- الحلقه الاولى؛ شهید صدر
- تحریر المعالم؛ آیت‌ا... مشکینی
- اصول استنباط؛ حیدری
- اصول فقه؛ رشاد
- اصول فقه؛ محقق داماد
- المعالم الجديدة؛ شهید صدر
- مبادی فقه و اصول؛ فیض

آشنایی با دانش فقه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی اجمالی با فقه و بخش‌های آن.

سرفصل دروس:

- تعریف فقه و بیان اهمیت و ضرورت آن
- فقه در لغت، قرآن و حدیث
- فقه در اصطلاح فقها
- حکم «تکلیفی و وضعی» تعریف و اقسام آن دو
- منابع فقه:
- قرآن
- بیان مطالبی درباره‌ی قرآن - نمونه‌هایی از آیات قرآن جهت استنباط حکم
- معرفی برخی از کتب آیات الاحکام
- سنت
- تعریف سنت - نمونه‌هایی از کاربرد سنت جهت استنباط حکم شرعی
- معرفی کتب اربعه و بعضی از جوامع حدیثی شیعه
- اجماع
- تعریف اجماع - نمونه‌هایی از کاربرد اجماع در استنباط حکم شرعی
- عقل
- تعریف دلیل عقلی - نمونه‌هایی از کاربرد عقل
- تاریخچه علم فقه
- اشاره به دوره‌های مهم نظیر دوره‌ی تشریح، قدیمین، شیخ طوسی، وحید بهبهانی
- ویژگی‌های هر دوره - شخصیت‌های مهم هر دوره
- آثار و کتب مهم مربوط به هر دوره
- بخش‌های فقه
- تقسیم فقه به چهار بخش: عبادات، عقود، ایقاعات، احکام
- بیان ضوابط کلی قابل تعمیم در هر بخش

- بیان چارچوب‌های کلی مباحث مهم هر بخش

منابع پیشنهادی:

- درس تمهیدیه؛ مقدمه
- آشنایی با دانش فقه؛ محمداسماعیل نوری
- آشنایی با علوم اسلامی فقه و اصول؛ شهید مطهری (ره)
- مبادی فقه و اصول؛ فیض

راه‌کارهای اجرایی:

- تدریس این درس ضرورتاً باید به صورت فارسی روان انجام گیرد.

فقه (۱)

تعداد واحد:	۱۴
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	آشنایی با دانش فقه و اصول فقه

هدف: آشنایی با مباحث عبادات از طهارت تا امر به معروف و نهی از منکر.

سرفصل دروس:

- کلیاتی درباره‌ی فقه

- تعریف و فایده‌ی فقه

- مبحث اجتهاد و تقلید

- طهارت

- طهارت از خبث (نجاسات، مطهرات و احکام آب‌ها)

- طهارت از حدث (وضو، غسل، انواع غسل و احکام میت و تیمم)

- صلاة

- انواع و اعداد صلوة

- نمازهای واجب:

الف) نماز یومیه (شرایط، ارکان و اجزاء، مبطلات و خلل)

ب) احکام نماز جماعت

ج) احکام نماز مسافر

د) سایر نمازهای واجب (آیات و...)

- نمازهای مستحب

- صوم

- انواع صوم (واجب، حرام، مکروه و مستحب)

- شرایط صحت و وجوب

- واجبات و مفطرات

- اعتکاف (شرایط و احکام)

- زکات

- تعریف و انواع زکات

- شرایط، موارد و مصارف زکات اموال

- زکات فطره (ابدان)

- **خمس**

- تعریف خمس

- شرایط، موارد و مصارف خمس

- انفال

- **جهاد**

- اقسام جهاد

- شرایط و جووب

- احکام بغات

- امر به معروف و نهی از منکر

- شرایط و مراتب آن دو

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- الدروس التمهيدية في الفقه الإستدلالي؛ ايرواني

- فرعی:

- قواعد الاحكام؛ علامه حلی

- تبصرة المتعلمين؛ علامه حلی

- المختصر النافع؛ محقق حلی

- الاعتصام بالكتاب و السنة؛ سبحانی

- الروضة البهية؛ شهيد ثانی

- شرايع الاسلام؛ محقق حلی

- تحرير الوسيلة؛ امام خمینی

- فقه الامام الصادق عليه السلام؛ مغنیه

راه کارهای اجرایی:

۱. هر مبحث حتی المقدور به همراه استدلال ساده آرایه شود.

۲. در مباحث مهم (مانند کیفیت وضو) به نظریات فقه عامه اشاره شده و جهات برتری فقه شیعه تبیین گردد.

فقه (۲)

تعداد واحد: ۴
نوع واحد: نظری
پیش‌نیاز: فقه (۱) و اصول فقه

هدف: آشنایی با مباحث عقود از بیع تا حجر.

سرفصل دروس:

- کلیات

- تعریف و انواع عقد (لازم و جایز)
- شروط متعاقدين و عقد فضولی
- شروط عقد و معاوضة
- شروط عوضین
- بیان ضوابط کلی مکاسب محرمه با ذکر نمونه‌های آن

- بیع

- تعریف بیع
- بیع مساومه، مرابحه، مواضعه، تولیه و تشریک
- بیع صرف
- بیع سلف، نقد، نسیه و کالی به کالی
- ربای در معامله (ربای معاوضی)
- اقاله
- تعریف، مجری و مسقطات خیارات (نظیر خیار مجلس و حیوان و...)

- اجاره

- تعریف، انواع (اجاره عین، اجاره عمل)
- احکام اجاره
- مضاربه، مزارعه و مساقات

- تعریف هر کدام

- بیان اجمالی احکام
- قرض (دین)
- رهن
- ودیعه و عاریه
- هبه
- وکالت
- صلح
- جعاله
- ضمان بالمعنی الاعم (ضمان بالمعنی الاخص، حواله و کفاله)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- الدروس التمهيدية في الفقه الاستدلالي؛ ايرواني

- فرعی:

- قواعد الاحكام؛ علامه حلی

- تبصرة المتعلمين؛ علامه حلی

- المختصر النافع؛ محقق حلی

- الاعتصام بالكتاب و السنة؛ سبحانی

- دروس تمهيديه؛ ايرواني

- الروضة البهية؛ شهيد ثاني

- شرايع الاسلام محقق حلی

- تحرير الوسيلة؛ امام خميني

- فقه الامام الصادق؛ مغنیه

راه کارهای اجرایی:

۱. هر مبحث حتی المقدور به همراه استدلال ساده ارایه شود.

۲. اساتید محترم با توجه به شرایط خاص فراگیران، برخی از مباحث مناسب را انتخاب نموده و به عنوان تحقیق

در حدّ یک مقاله‌ی کوتاه از آنان مطالبه کنند.

فقه (۳)

تعداد واحد:	۱۴
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	فقه (۲)

هدف: آشنایی با مباحث وصیت، نکاح، طلاق... و دیات.

سرفصل دروس:

- وصیت [تعریف و ارکان وصیت، اقسام وصیت، احکام وصیت]
- نکاح [انواع نکاح، ارکان و شرایط نکاح (صیغه نکاح، اقسام محارم و...)، مهر و شرایط آن، نفقات (زوجیت، قرابت، ملک)]
- طلاق [تعریف و ارکان آن، اقسام طلاق، رجعی و انواع بائن و عدّه]
- ایمان و نذر (شرایط هر یک و احکام مربوط به آنها)
- صید و ذباجه [صید و شروط آن، ذبح و شروط آن (ذبح و نحر) و ذکات سمک]
- اطعمه و اشربه (ملاک حیوان حلال گوشت و حرام گوشت، سایر اطعمه و اشربه‌ی محرّمه و اضطرار)
- غضب (تعریف غضب، حکم تکلیفی آن و حکم وضعی آن)
- لقطه (لقیط، ضالّه و لقطه بالمعنی الاخص) (تعریف و شرایط لقطه و احکام لقطه)
- احیای موات (اقسام ارض، شرایط احیا)
- فرائض (میراث) (موجبات ارث، موانع ارث، طبقات سه گانه ارث، سهام و عول و تعصیب)
- اقرار (تعریف اقرار، ارکان، شرایط و احکام)
- قضاء [شروط قاضی، اقسام قاضی (قاضی منصوب و قاضی تحکیم)، راه تشخیص مدّعی و منکر و طرق اثبات دعوا]
- شهادت (شروط شاهد و اقسام حقوق)
- حدود و تعزیرات (تعریف حد و تعزیر و تفاوت آنها و موارد مهمّی از حدود و تعزیرات)
- قصاص [انواع قصاص (قصاص نفس، طرف و جروح)، موجبات قصاص نفس، شروط قصاص و مثبتات قتل (اقرار، یتنه و قسامه)]
- دیات (دیه نفس و اقسام قتل، موارد مهمّی از دیات مانند خطای طیب، دیه قتل عمد، شبه عمد و خطایی، اصناف دیه و عاقله)

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- الدروس التمهيدية في الفقه الإستدلالي؛ ايرواني

- فرعی:

- قواعد الاحكام؛ علامه حلی

- تبصرة المتعلمين؛ علامه حلی

- المختصر النافع؛ محقق حلی

- الاعتصام بالكتاب و السنة؛ سبحانی

- الروضة البهية؛ شهيد ثانی

- شرايع الاسلام؛ محقق حلی

- تحرير الوسيلة؛ امام خميني

- فقه الامام الصادق؛ مغنیه

راه کارهای اجرایی:

۱. هر مبحث حتی المقدور به همراه استدلال ساده ارایه شود.

۲. اساتید محترم با توجه به شرایط خاصّ دانش پژوهان، برخی از مباحث مناسب را انتخاب نموده و به عنوان

تحقیق در حد یک مقاله کوتاه از آنان مطالبه کنند.

منطق

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: منطق مقدماتی

هدف: آشنایی تفصیلی با یک دوره از مباحث منطق صوری.

سرفصل دروس:

- مباحث مقدماتی

- تعریف علم منطق (با اشاره به موضوع آن)

- فایده و غرض علم منطق

- نسبت علم منطق با فلسفه، متدولوژی و معرفت شناسی

- ساختار کلی مباحث علم منطق

- (ساختار تفکر و نقش قضیه و تصوّرات کلی و الفاظ در فرایند استدلال) علم و اقسام آن

- الفاظ - کلیات - تعریف

- قضایا - حجّت - صناعات

- تصوّر و تصدیق و انواع آنها

- الفاظ (دلالت و انواع آن - تقسیمات لفظ)

- کلیات (مفهوم و مصداق، عنوان و معنون، کلی و جزئی و اقسام آنها، کلی طبیعی و کلی عقلی و کلی منطقی،

نسب اربعه، کلیات خمس، کلی ذاتی و عرضی، سلسله مراتب اجناس و انواع و فصول، اقسام عرض)

- تعریف و معرّف (معنای تعریف، غرض از تعریف، شرایط تعریف، اقسام تعریف)،

- تقسیم و تصنیف (قواعد، انواع، روش‌ها)

- قضایا [تعریف قضیه، اقسام قضیه (موجه و سالبه، حملیه و شرطیه)، تعریف حمل و اقسام آن، تقسیمات

قضیه حملیه (شخصیه و طبیعیّه، مهمله و محصوره، معدوله و محصله، موجه و مطلقه، ذهنیه و خارجیه و حقیقیه)،

تقسیمات قضیه شرطیه (منفصله و متصله و شرایط صدق آنها، شخصیه و مهمله و محصوره، لزومیه و اتفاقیه، حقیقیه و

مانعه الجمع و مانعه الخلو، اتفاقیه و عنادیه)، قضایای محرفه]

- احکام قضایا (عکس، نقیض، عکس نقیض)

- استدلال (حجّت)

- انواع استدلال (قیاس، استقراء، تمثیل)

- قیاس و انواع آن (اقترانی و استثنایی)

- شرایط عمومی قیاس اقرتانی

- اشکال قیاس اقرتانی و شرایط انتاج هر یک

- شرایط عمومی قیاس استثنایی

- اقسام قیاس استثنایی (اتصال و انفصالی) و شرایط انتاج هر یک

- قیاس مرکب

- قیاس حذف

- قیاس محزف

- صناعات خمس

- ماده قیاس

- مبادی اقیسه (یقینیات، مظنونات، مشهورات، وهمیات، مسلمات، مقبولات، مشبّهات، مخیلات)

- برهان [تعریف برهان، اقسام برهان (لمّی و ائی)، ارزش و فایده برهان، شرایط مقدمات برهان (اولیات،

مشاهدات، تجربیات، متواترات، حدسیات، فطریات) ذاتی و اولی در کتاب برهان]

- جدل [تعریف جدل: ضرورت جدل، اصطلاحات جدل (مسایل و مجیب، وضع و موضع) مبادی جدل،

آداب جدل]

- خطابه (تعریف خطابه، فواید خطابه، اجزای خطابه، مبادی خطابه، آداب خطابه)

- شعر (تعریف شعر، فواید شعر، موادّ شعر)

- مغالطه [تعریف مغالطه، اهمّیت آشنایی با مغالطات، اجزای مغالطه، مبادی و مواد مغالطه، انواع مغالطه (لفظی

و معنوی)]

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- کتاب منطق؛ منتظری مقدّم (با برخی اصلاحات و تکمیل‌های لازم)

- فرعی:

- المنطق؛ مظفر

- منطق صوری؛ خوانساری

- رهبر خرد؛ شهابی

- مبانی منطق؛ اژه‌ای

- منطق نوین؛ مشکوٰة‌الدینی

- اساس الاقتباس؛ خواجه

- منطق شرح اشارات
- شرح مطالع
- شرح شمسیه
- البصائر النصيرية، ساوی
- الجوهر النضید، علامه حلی

راه کارهای اجرایی:

۱. علاوه بر تمرین های کلاسی و تمرین های خارج از کلاس، نگارش تحقیق درباره ی موضوعات مربوط به این درس نیز لازم است.
۲. در امتحان این درس علاوه بر طرح پرسش از طرح مسأله نیز استفاده شود.

فلسفه‌ی اسلامی

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: فلسفه اسلامی مقدماتی

هدف: آشنایی با مهم‌ترین مباحث معرفت‌شناسی، وجودشناسی و الهیات بالمعنی الأخص در فلسفه‌ی اسلامی.

سرفصل دروس:

- مقدمه (تقسیم مباحث فلسفی به مباحث معرفت‌شناسی و وجودشناسی و بیان ارتباط میان آن‌ها)

- معرفت‌شناسی

- تعریف معرفت‌شناسی

- اهمیت معرفت‌شناسی با اشاره به زمینه‌ی تاریخی آن

- ابزار شناخت (حس، عقل، شهود و...)

- امکان شناخت و بررسی شبهات شکاکان و پاسخ به آن‌ها

- ارزش شناخت (علم حصولی، علم حضوری، تصورات و مفاهیم کلی، تصدیقات، بدیهیات، اشاره‌ای به

بحث وجود ذهنی)

- هستی‌شناسی

- تعریف، ضرورت و مسایل هستی‌شناسی

- وجود و ماهیت (بدهمت وجود، اشتراک معنوی وجود، اصالت وجود، تشکیکی بودن وجود)

- مواد ثلاث (وجود و امکان و امتناع و اقسام آن‌ها)

- علت و معلول (مفهوم علت و معلول و علیت، تقسیمات علت، حقیقت رابطه‌ی علیت، ویژگی‌های رابطه‌ی

علت از جمله کلیت، ضرورت و سنخیت، ملاک نیازمندی معلول به علت، مفاد اصل علیت و اهمیت آن، دور و تسلسل،

علت فاعلی، علت غایی)

- مجرّد و مادی (تعریف، ویژگی‌ها از جمله امتداد مکانی و امتداد زمانی، اقسام از جمله جوهر مادی و جوهر

مثالی و جوهر عقلانی، نفس، علم و تجرّد آن)

- ثابت و متغیّر (تعریف، ویژگی‌ها، حرکت و اقسام آن، ویژگی‌های حرکت، لوازم حرکت از جمله مبدأ و

مقصد و بستر، حرکت در اعراض، حرکت در جوهر و ادله‌ی آن)

- خداشناسی (خداشناسی فطری، خداشناسی استدلالی، برهان امکان و وجوب سینوی، برهان امکان فقری

صدرایی، توحید و اقسام آن، توحید در وجوب وجود و دلایل آن، توحید در خالقیت، توحید در ربوبیت، صفات الهی،

اقسام صفات شامل صفات ثبوتی و سلبی و صفات ذاتی و افعالی، علم الهی، اراده، قدرت، حیات، افعال الهی شامل مباحث قضا و قدر و نظام احسن و شرور).

منابع پیشنهادی:

- درآمدی بر فلسفه اسلامی؛ عبدالرسول عبودیت
- کلیات فلسفه؛ علی شیروانی
- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح
- شرح مختصر منظومه؛ شهید مطهری (ره)
- نه‌ایة الحکمة؛ با حواشی استاد فیاضی
- دروس فلسفه؛ علی شیروانی
- بدایة الحکمة؛ با شروح آقای عشاقی و آقای ربانی

راه کارهای اجرایی:

- نگارش تحقیق در این درس الزامی است ولی تحقیق باید در حد گزارش یا تلخیص یک کتاب یا مقاله باشد و حداکثر به تتبع و گردآوری مطلب درباره‌ی یک موضوع مربوط به درس بپردازد.

روش تحقیق

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: ا وامد نظری و ا وامد عملی

پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با روش‌های گردآوری اطلاعات و تجزیه و تحلیل آن.

سرفصل دروس:

- مفاهیم و کلیات
- مفهوم تحقیق و تألیف
- اهمیت تحقیق
- تاریخچه‌ی تحقیق
- اهداف تحقیق
- انواع و روش‌های تحقیق
- کتاب‌شناسی و روش استفاده از منابع
- آیین نگارش
- نویسندگی (خلاصه نویسی، مقاله نویسی، گزارش نویسی)
- پایان نامه (طرح تحقیق، تنظیم)
- اخلاق در پژوهش و نگارش

منابع پیشنهادی:

- اصلی:
- «روش تحقیق» تدوین مرکز
- فرعی:
- روش تحقیق؛ دهنوی
- روش تحقیق؛ دشتی
- بر بال قلم؛ غلامرضا خاکی
- راهنمای نگارش و ویرایش؛ احقی و ناصح

راه کارهای اجرایی:

- فصل نویسنده‌گی و پایان نامه نویسی به صورت کارگاه آموزشی اجرا می‌گردد.

تاریخ تشیع (۱)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با شکل‌گیری تشیع، تطورات نهضت‌ها و جریانات آن تا اوائل قرن چهارم.

سرفصل دروس:

- شکل‌گیری تشیع
- نظرات مخالفین و پاسخ آن‌ها درباره شکل‌گیری تشیع
- تشیع در دوره سه خلیفه اول
- تشیع در دوره امام علی علیه السلام تا عصر امام صادق علیه السلام
- تشیع در دوره امام صادق علیه السلام تا عصر امام عسکری علیه السلام
- تشیع در دوره غیبت صغری
- قیام‌های شیعه:
- کربلا
- توأبین
- زید بن علی
- نفس زکیه
- شهید فحّ
- ادرسیان
- قیام مختار

منابع پیشنهادی:

- شیعه در اسلام
- رسالت تشیع در جهان امروز
- ظهور شیعه؛ علامه طباطبایی (ره)
- اصل الشیعه و اصولها؛ کاشف الغطاء
- تاریخ تشیع؛ محمد حسین مظفر
- تاریخ تشیع در ایران؛ رسول جعفریان
- الشیعه فی المیزان
- الشیعه و الحاکمون؛ محمد جواد مغنیه
- تأسیس الشیعه؛ سید حسن صدر
- التشیع؛ غریفی
- تشیع در مسیر تاریخ؛ حسین جعفری
- جنبش‌های شیعی در تاریخ اسلام؛ هاشم معروف الحسنی، ترجمه صادق عارف

راه کارهای اجرایی:

- استاد در این درس نقش ائمه اطهار علیهم السلام را در فضای موجود خود تحلیل کند و آن را برجسته نماید و همچنین بهترین مباحث مطرح در هر دوره و شخصیت‌ها و شاگردان ائمه علیهم السلام را ارایه نماید. بعلاوه به نهضت‌ها و فرقه‌ها (جنبه‌های تاریخی) ایجاد شده در این دوره و جریانات‌های انحرافی همچون غلات بپردازد.

تاریخ تشیع (۲)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: تاریخ تشیع (۱)

هدف: آشنایی با سیر تاریخی، حکومت‌ها، جریانات تشیع از آغاز غیبت کبری تا قرن دهم (عصر صفویه)

سرفصل دروس:

- وضعیت تشیع در آغاز غیبت کبری
- حکومت آل بویه و تشیع و نقش آل بویه در گسترش تشیع
- تشیع در دوره سلجوقیان
- مغولان و تشیع
- آلجایتو و تشیع
- تشیع تا آغاز حکومت صفویه
- حکومت‌های شیعی: (حکومت شیعه در یمن، حکومت فاطمیان، حمدانیان، علویان طبرستان، طاهریان، صفاریان)

منابع پیشنهادی:

- شیعه در اسلام
- رسالت تشیع در جهان امروز
- ظهور شیعه؛ علامه طباطبایی (ره)
- اصل الشیعه و اصولها؛ کاشف‌الغطاء
- تاریخ تشیع؛ محمد حسین مظفر
- تاریخ تشیع در ایران؛ رسول جعفریان
- الشیعه فی المیزن
- الشیعه و الحاکمون؛ محمد جواد مغنیه
- تأسیس الشیعه؛ سید حسن صدر
- التشیع؛ غریفی
- تشیع در مسیر تاریخ؛ حسین جعفری
- تشیع در آندلس؛ محمود علی مکی، ترجمه رسول جعفریان

راه‌کارهای اجرایی:

- استاد در این درس به رشد علوم شیعی و جریانات سیاسی و نهضت‌های این دوره بپردازد.

تاریخ تشیع (۲)

تعداد واحد:	۴
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	تاریخ تشیع (۱)

هدف: آشنایی با سیر تاریخی حکومت‌ها؛ جریان‌ات تشیع از عصر صفوی تا عصر حاضر به ویژه تأثیر انقلاب اسلامی در گسترش تشیع.

سرفصل دروس:

- تشیع در ایران عصر صفویه
- گسترش تشیع در ایران
- نقش تشیع عصر صفوی در گسترش علوم شیعه
- تشیع در دوره قاجاریه
- تشیع در دوره بعد از قاجاریه
- تشیع در عصر عثمانی در مناطق تحت سیطره دولت عثمانی نظیر عراق، لبنان، بحرین
- تشیع در شبه قاره هند (هند، پاکستان و...)
- انقلاب اسلامی و تشیع، نقش انقلاب اسلامی در گسترش تشیع در جهان
- وضعیت تشیع در جهان امروز (مختصراً)

منابع پیشنهادی:

- صفویه (۳ جلد)؛ رسول جعفریان
- شیعه در هند؛ اطهر رضوی
- تشیع در هند؛ جان نورمن هالیستر
- شیعه در اسلام؛ علامه طباطبایی (ره)
- تاریخ تشیع؛ محمد حسین مظفر
- طبقات اعلام الشیعه؛ آقا بزرگ تهرانی
- دایرةالمعارف تشیع
- دایرةالمعارف بزرگ اسلامی؛ جمعی از مؤلفان
- تاریخ قم؛ مدرسی طباطبایی
- الصلہ بین التصوف و التشیع؛ کامل مصطفی شیبی
- اعیان الشیعه؛ سید محسن امین

جغرافیای تشیع

تعداد واحد: ۱

نوع واحد: نظری

پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با شیعیان در سرزمین‌های مختلف جهان.

سرفصل دروس:

- پیدایش شیعه
- گسترش شیعه:
- در بین‌النهرین مشتمل بر کوفه، بصره
- شیعه در شام (جبل عامل و حلب و ...)
- شیعه در مصر
- شیعه در حجاز
- شیعه در ایران (قم، شوشتر و ...)
- شیعه در شمال آفریقا (مغرب اردنی، مغرب اوسط و مغرب الاقصى)
- شیعه در ماوراءالنهر
- شیعه در هند
- شیعه در آسیای میانه
- شیعه در افغانستان
- پراکندگی شیعه در عصر حاضر
- نقش شیعه در اسلام معاصر
- سازمانها و مؤسسات وابسته به شیعه
- فرهنگ دینی و عقیدتی شیعه

منابع پیشنهادی:

- تاریخ تشیع در ایران؛ رسول جعفریان
- الشیعه؛ محمد صادق صدر
- تاریخ شیعه؛ محمد حسین مظفر
- الشیعه فی التاریخ؛ زینی عاملی
- تشیع در مصر و ...؛ جان نورنی هاشیر
- شیعه در هند؛ سید عباس اطهر رضوی
- مدخلهای دائرة المعارف تشیع فارسی و عربی
- تشیع در مسیر تاریخ؛ سید حسین جعفری

آئین‌ها و شعائر شیعی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با ویژگی‌های شیعه در زمینه شعائر همچون جشن‌ها، عزاداری‌ها و ...

سرفصل دروس:

- آئین‌های عبادی: ادعیه، مراسم دعا و مناجات، مراسم شب‌های قدر، تقویم عبادی
- اعیاد و جشن‌ها: میلاد پیامبر ﷺ، امامان علیهم‌السلام، مبعث عید غدیر
- عزاداری‌ها: محرم و صفر، وفیات پیامبر اسلام ﷺ و امامان علیهم‌السلام، مراسم عزاداری و آداب آن و کیفیت آن، هیأت‌ها و دستجات عزاداری، تعزیه و شبیه‌خوانی، ادبیات عزاداری، پوشش عزایی همچون سیاه پوشی
- مزارات: پیامبران، امامان، امامزادگان، علماء، صوفیه، زیارت نامه‌ها
- شعائر روحانیت شیعه: لباس روحانیت

منابع پیشنهادی:

- اصلی:

- صحیفه سجادیه
- مزارات؛ شیخ مفید
- کامل‌الزیارات؛ ابن قولویه
- اقبال‌العمال؛ سید بن طاووس
- مصباح‌المتجهد؛ شیخ طوسی
- بلدالامین؛ کفعمی
- فلاح‌السائل؛ سید بن طاووس

- فرعی:

- عدة‌الداعی؛ ابن فهد حلی
- روضة‌الشهداء؛ ملا حسین کاشفی
- نفس‌المهموم؛ شیخ عباس قمی
- فرازهای برجسته از سیره امامان شیعه (۲ جلد)؛ عبدوست و اشتهازدی
- جنّات ثمانیه (هشت زیارت‌گاه مقدس)؛ محمد باقر حسینی خلخالی

علم رجال و درایه در شیعه

تعداد واحد:	۱
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با کلیات علم رجال و درایه و سیر تطور آن در شیعه.

سرفصل دروس:

- کلیات [تعریف هر یک از دو علم، اصطلاحات کلیدی (اصحاب اجماع، طبقات، الفاظ مدح و ذم و...)]
- نخستین رجالیان شیعه (نجاشی، کشی، شیخ طوسی ابن غضائری و...)
- ویژگی‌های رجال شیعه
- رجال در قرن هفتم (ابن طاوسی، ابن داود، علامه حلی)
- رجال در قرون متأخر (میرداماد، قهبانی، اردبیلی، تستری، خویی و...)
- درایه تا دوره شهید ثانی
- شهید ثانی و شیخ بهایی تا عصر حاضر

منابع پیشنهادی:

- رجال؛ نجاشی
- فهرست و رجال؛ شیخ طوسی
- رجال؛ علامه حلی
- رجال؛ ابن داود
- رجال؛ قهبانی
- جامع الروات؛ اردبیلی
- معجم الرجال؛ خویی
- درایه؛ شهید ثانی
- الوجیزه؛ شیخ بهایی
- رجال؛ جعفر سبحانی

علم تفسیر در شیعه

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی فراگیران با کلیات، سیر و روش‌های تفسیری شیعه.

سرفصل دروس:

- کلیات: (تعریف علم تفسیر، نیاز به علوم دیگر، فرق تفسیر و تأویل و جری و تطبیق، روش‌های تفسیری، جواز تفسیر (قول اخباریون و اصولیون) روایت من خوطب به)

- تفسیر در عصر ائمه (علیهم‌السلام)

- تفاسیر منسوب به ائمه (علیهم‌السلام) (امام صادق (علیه‌السلام)، امام عسگری (علیه‌السلام))

- و تفاسیر روایی شیعه:

- دوره متقدم فرات کوفی، علی بن ابراهیم عیاشی و...

- دوره میانی نورالثقلین برهان و...

- دوره متأخر تفسیر اشعری

- تفاسیر عرفانی شیعه

- جیان السعاده - تفسیر سوره حمد

- تفاسیر فلسفی شیعه

- تفسیر ملا صدرا - القرآن و العقل

- تفاسیر مزجی

- تبیان - مجمع البیان - روح‌الجنان - منهج‌الصادقین

- المیزان...

- صافی

- اختصاصات تفسیری شیعه

منابع پیشنهادی:

- تفاسیر شیعه

- کتاب‌های علوم قرآن؛ مانند التمهید محمد هادی معرفت

- البیان؛ آیت‌الله خویی

- قرآن در اسلام؛ علامه طباطبایی (ره)

- علوم قرآن؛ میر محمدی

راه‌کارهای اجرایی:

- استاد بخش کلیات را حداکثر در ۲ یا ۳ جلسه ارایه نماید.

علم فقه و اصول در شیعه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با فقهاء و اصولیون، کتب آن‌ها، مباحث و ابواب کتاب‌ها، نقطه عطف‌ها در فقه و اصول شیعه.

سرفصل دروس:

- فقه در عصر ائمه (علیهم‌السلام)
- فقه در غیبت صغری
- فقه در قرن چهارم و پنجم تا ابن ادریس
- فقه از دوره ابن ادریس تا شهید ثانی
- فقه از دوره شهید ثانی تا صاحب جواهر (با توجه بر دوره اخباریان)
- فقه از دوره صاحب جواهر و شیخ انصاری تا عصر حاضر
- اصول در دوره ائمه (علیهم‌السلام) تا قرن چهارم
- اصول در قرن چهارم و پنجم، عده شیخ طوسی و الذریعة سید مرتضی
- اصول در قرن ششم تا شیخ بهائی
- اصول در عصر شیخ بهائی و صفویه تا وحید بهبهایی
- اصول وحید بهبهائی و شیخ انصاری
- اصولیین اربعه (آخوند خراسانی - نائینی - محقق عراقی - محقق اصفهانی)
- اصول عصر حاضر
- ویژگی‌های اصول شیعه
- تأکید اصولیون متأخر تشیع بر بخش اصول عملیه

منابع پیشنهادی:

- اصول العامد؛ محمد تقی حکیم
- ادوار اجتهاد؛ محمد ابراهیم جناتی
- ادوار فقه؛ محمود شهابی
- فقه و فقهاء؛ ابوالقاسم گرجی
- منابع فقه شیعه؛ مدرسی
- مقدمه زمین در فقه اسلامی؛ مدرسی

راه کارهای اجرایی:

- استاد با توجه به نقطه عطف‌ها در فقه مثل شیخ طوسی و علامه حلی و... فقه حکومتی امام خمینی (ره)، و در اصول نظیر وحید بهبهائی و شیخ انصاری (ره) داشته باشد.

علم فلسفه در شیعه

تعداد واحد:	۱
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مباحث عقلی و فلسفی در مجموعه اندیشه شیعی از عصر ائمه علیهم‌السلام تا عصر حاضر.

سرفصل دروس:

- جایگاه عقل در اندیشه شیعه
- مباحث عقلی در بیانات امام علی علیه‌السلام
- مباحث عقلی از امام حسین علیه‌السلام تا بیانات امام سجاد علیه‌السلام
- مباحث عقلی در بیانات امام باقر علیه‌السلام تا امام رضا علیه‌السلام
- مباحث عقلی در نوشته‌های پیشوایان بعدی
- مباحث عقلی فلسفی در اندیشه عالمان شیعه تا قرن هفتم مانند (شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ صدوق، ابن میثم، خواجه نصیرالدین طوسی)
- مباحث عقلی فلسفه از قرن هشتم تا پایان عصر صفوی مانند (علامه حلی، فاضل مقداد، دشتکی، دوانی)
- مباحث عقلی از عصر صفوی تا عصر حاضر مانند (میر داماد، استرآبادی، شیخ بهایی، میر فندرسکی، صدرالمتألهین، فیض کاشانی ملا عبدالرزاق لاهیجی ملا علی نوری، آقا علی حکیم، ملا هادی سبزواری، آشتیانی‌ها، علامه طباطبایی (ره)، امام خمینی ره، شهید مطهری (ره))
- فلاسفه و شیعه (پرداختن به دیدگاه‌های مختلف درباره شیعه بودن فیلسوفانی مثل کندی، بوعلی، فارابی و...)

منابع پیشنهادی:

- کتاب‌های حدیثی نظیر توحید صدوق
- اصول کاف؛ کلینی
- احتجاج؛ طبرسی
- مجلدات نخستین بحار الانوار
- مجلدات اول وافق
- موسوعه
- العقایدیه؛ ری شهری و رضا برنجکار
- کتاب‌های تاریخ کلام و فلسفه
- کتاب‌های عقلی؛ (شیخ مفید و سید مرتضی، شیخ طوسی، خواجه نصیر، فاضل مقداد، علامه حلی، صدرالمتألهین، فیض کاشانی، لاهیجی)

علم کلام در شیعه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با تطورات، آثار، اندیشمندان و اختصاصات کلام شیعه.

سرفصل دروس:

- شکل‌گیری کلام شیعه
- متکلمان قرن دوم (هشام بن حکم، قیس بن معاصر، مؤمن الطاق، کلام شیعه در قرن سوم، نوبختیان، فضل بن شاذان)
- کلام در قرن چهارم و پنجم (صدوق، مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی، موسوی کراچی)
- کلام در قرن ششم و هفتم (سدیدالدین حمصی رازی، عبدالجلیل قزوینی، محقق حلی، خواجه نصیرالدین طوسی)
- کلام در قرن هشتم و نهم (علامه حلی، فاضل مقداد)
- کلام در قرن یازدهم و دوازدهم و سیزدهم و چهاردهم (شیخ عبدالصمد، شیخ بهائی، میرداماد، لاهیجی، فیض کاشانی)
- مباحث جدید کلامی در دوره اخیر

منابع پیشنهادی:

- طبقات المتکلمین؛ جعفر سبحانی
- تاریخ علم الکلام فی الاسلام؛ زنجانی
- تاریخ علم کلام؛ شبلی نعمانی
- اعیان الشیعه؛ سید محسن امین
- تاریخ فلسفه در اسلام؛ نصر
- اندیشه‌های کلامی شیخ مفید؛ مکدر موت
- اندیشه‌های کلامی؛ شیخ طوسی، جمعی از نویسندگان
- اندیشه‌های کلام، علامه حلی (اشمتیکه) خاندان نوتختی؛ عباس اقبال

راه کارهای اجرایی:

- استاد براساس اختصاصات کلامی شیعه و سیر تطور و دانشمندان و آثار آنها و مباحث تکمیلی را مطرح کند.

اخلاق و عرفان در شیعه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی طلاب با سیر و مهمترین اندیشه‌ها و اندیشمندان بزرگ عرفان شیعی.

سرفصل دروس:

- کلیات: (فرق عرفان و تصوف، موافقت‌ها و مخالفت‌ها با تصوف و...)
- عرفان در گفتار پیشوایان شیعه (به ویژه امام سجاد علیه السلام و...)
- عرفان در سیره پیشوایان شیعه
- عرفان در اندیشه عالمان شیعه تا سید حیدر
- عرفان سید حیدر آملی
- عرفان بعد از سید حیدر تا شیخ بهائی
- عرفان در اندیشه شیخ بهائی تا ملاصدرا
- عرفان از ملاصدرا تا بیدآبادی
- عرفان از بیدآبادی تا ملا حسینقلی همدانی
- عرفان از ملا حسینقلی تا عصر حاضر به ویژه امام خمینی علیه السلام و علامه طباطبائی (ره)
- اخلاق در شیعه
- سیر کتاب‌های اخلاقی از ابن مسکویه تا عصر حاضر
- تفاوت عرفان و اخلاق
- سبک‌های اخلاق
- اخلاق عرفانی

منابع پیشنهادی:

- صحیفه سجادیه
- نهج البلاغه
- کتب روایی دیگر
- کتب؛ سید بن طاووسی
- ابن فهد؛ حلی
- ابی جمهور؛ احسایی
- سید حیدر آملی
- شیخ بهایی
- میر داماد
- ملا صدرا
- میرزا جواد آقا تهرانی
- عبدالصمد همدانی
- بهاری
- ملا حسینقلی همدانی
- قاضی طباطبایی (ره)
- علامه طباطبایی (ره)
- امام خمینی علیه السلام

تاریخ حوزه‌های علمیه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با حوزه‌های علمیه شیعه و توانایی‌ها، نقاط ضعف و قوت هر یک از آنها از آغاز تا عصر حاضر در کشورهای مختلف.

سرفصل دروس:

- وضعیت آموزش در شیعه در عصر ائمه (علیهم‌السلام)
- چگونگی شکل‌گیری و ویژگی‌های حوزه بغداد
- تأسیس حوزه نجف و سیر تحولات آن تا عصر حاضر
- حوزه حله و نقش آن در تفکرات شیعه
- حوزه شیعه در شامات به ویژه جبل عامل و ویژگی‌های آن
- حوزه‌های ایران به ویژه حوزه‌های اصفهان، ری، قم، خراسان، شیراز و...
- حوزه‌های شیعی در شبه قاره هند

منابع پیشنهادی:

- النقض؛ عبدالجلیل قزوینی
- موسوعه نجف اشرف؛ جعفر دجیلی
- موسوعه عتبات عالیات؛ جعفر خلیلی
- تاریخ قم؛ حسن بن محمد قمی
- رجال الفکر و الادب؛ محمد هادی امینی
- حوزه علمیه اصفهان؛ موحد ابطحی
- حوزه‌های علمیه شیعه؛ سید کباری
- تاریخ فلسفه؛ هانری کرین
- تاریخ فلسفه؛ زیر نظر حسین نصر
- طبقات الفقهاء
- طبقات المتکلمین؛ جعفر سبحانی

اختصاصات فقهی شیعه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با مبانی فقهی و اصولی خاص شیعه و ویژگی‌های احکام فقهی شیعه.

سرفصل دروس:

- میزان تأثیر مبانی کلامی در فقه و اختصاصات کلامی شیعه در این زمینه
- امتیازات مبانی اصول فقه شیعه
- امتیازات فقه شیعه:
- الف) در طهارت و نجاست
- ب) در عبادات:
  - وضوء
  - جهر و اخفات
  - حج (مثل طواف نساء و نماز آن...)
  - خمس (مثل ازباج مکاسب)
- ج) عقود و ایقاعات:
  - طلاق
  - ازدواج موقت
  - رضاع
  - ارث
  - تقیه

منابع پیشنهادی:

- کتاب الخلاف؛ شیخ طوسی
- النهایة؛ شیخ طوسی
- میسوط؛ شیخ طوسی
- انتصار؛ سید مرتضی علم‌الهدی
- مختلف؛ علامه حلی
- شروح شرایع مثل جواهر الکلام؛ شیخ حسن نجفی
- لمعه؛ شهید اول و شروح آن مثل الروضة البهیة؛ شهید ثانی
- العروة الوثقی؛ سید کاظم یزدی و شروح آن مثل مستمسک؛ سید محسن حکیم
- موسوعة فقهی؛ جمال عبدالناصر
- الفقه علی المذاهب الخمسه؛ محمد جواد مغنیه

فلسفه اسلامی (۱)

تعداد واحد: ۴
نوع واحد: نظری
پیش نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با مباحث کلی وجود، وجود ذهنی و تقسیمات اولیه وجود، مواد ثلاث، ماهیة و مقولات.

سرفصل دروس:

- مباحث کلی وجود:
- مفهوم وجود: بداهة، اشتراک معنوی، زیادت بر ماهیت
- حقیقت وجود: اصالت وجود یا ماهیت، تشکیک در وجود (وحدت و کثرت)، حصص وجود، نفس الامر
- مساوقت شئیت با وجود، تمایز و علیت در اعدام، امتناع اعاده معدوم
- وجود ذهنی
- تقسیم وجود ذهنی و وجود خارجی
- تقسیمات وجود
- وجود فی نفسه و فی غیره
- دو قسم وجود فی نفسه یعنی لغیره و لنفسه
- مواد ثلاث
- تعریف مواد ثلاث، تقسم هر یک از مواد بر بالذات و بالغیر و بالقیاس، ماهیت در واجب الوجود، واجب بالذات در تمام جهات و حیثیات وجوب، قاعده الشیء مالم یوجب لم یوجد، بطلان اولویة، معانی امکان، امکان امر اعتباری، امکان لازمه ماهیت، ملاک نیازمندی معلول به علت، نیازمندی معلول به علت حدوث و بقاء
- ماهیت و احکام آن
- قاعده الماهیة من حیث هی لیس الأهی، اعتبارات ماهیت، معانی ذاتی و عرضی، احکام جنس و فصل و نوع، کلی و جزئی و نحوه وجود آن دو
- مقولات
- تعریف جوهر و عرض، عدد مقولات، اقسام الجوهر، جسم، اثبات مادة المواد و صورت جسمیه، اثبات صورت نوعیه، تلازم ماده و صورت، نفس، عقل، مقولات نه گانه عرضی و تقسیمات آن‌ها

منابع پیشنهادی:

- بداية الحكمة و نهاية الحكمة؛ علامة طباطبائی (ره)
- شرح منظومه؛ سبزواری
- شواهد الربوبیه
- اسفار؛ صدر المتألهین
- شفا نجات اشارات؛ بو علی
- شرح منظومه مختصر و مبسوط؛ شهید مطهری (ره)
- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی
- ریح مختوم؛ استاد جوادی آملی

راه کارهای اجرایی:

- در این درس تا مرحله ۶ از کتاب بداية الحكمة مرحوم علامه طباطبائی (ره) خوانده شود. استاد درس در عین حال توجهی به مطالب کتاب آموزش فلسفه استاد مصباح یزدی در جمع بندی مطالب داشته باشند.

فلسفه اسلامی (۲)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱)

هدف: آشنایی با مباحث علیّت، وحدت و کثرت، و قدم و حدوث، حرکت در مقولات، بحث علم و عالم و معلوم، مباحث مربوطه به واجب تعالی.

سرفصل دروس:

- اثبات علت و معلول، تقسیمات علت، ضرورت علی و معلولی، قاعده‌ی الواحد، استحاله‌ی دور و تسلسل، علت فاعلی، علت غایی، نفی نظریه‌ی اتفاق، علت صوری و مادی، علت جسمانی

- وحدت و کثرت

- معنای وحدت و کثرت، اقسام وحدت، معنای حمل و اتحاد، تقسیمات حمل شایع، اقسام تقابل

- قدم و حدوث

- معنای سبق و لحوق و معیت، ملاک سبق، معنا و اقسام قدم و حدوث

- قوه و فعل

- قاعده هر امر زمانی مسبوق به ماده است، تعریف حرکت، تقسیم حرکت به توسطیه و قطعیه، مبدء و منتهای حرکت، موضوع حرکت، فاعل حرکت، ارتباط متغیر با ثابت در مسافت حرکت
- مقولاتی که حرکت در آن راه دارد، موضع و فاعل حرکت جوهری، زمن، تندی و کندی (سرعت و بطء)
سکون، تقسیمات حرکت

- علم و عالم و معلوم

- تعریف و تقسیمات اولی علم، تقسیم علم حصولی کلی و جزئی، انواع تعقل، مراتب عقل، علت ایجاد صورت‌های علمی، تقسیم علم به تصور و تصدیق، تقسیم به بدیهی و نظری، تقسیم به اعتباری و حقیقی، قاعده‌ی عاقل بودن هر مجرد، علم حضوری و اقسام آن

- مباحث مربوط به واجب تعالی

- اثبات ذات، اثبات وحدانیت، مبدأ بودن واجب، معنا و چگونگی اتصاف واجب، صفات، علم واجب، قدرت واجب، حیات واجب، اراده واجب، فعل واجب و اقسام‌اش، عقل مجرد، عقول طولی، عقول عرضی، عالم مثال، عالم مادی

منابع پیشنهادی:

- بداية الحكمة و نهاية الحكمة؛ علامة طباطبائی (ره)
- شرح منظومه؛ سبزواری
- شواهد الربوبیه
- اسفار؛ صدر المتألهین
- شفا نجات اشارات؛ بو علی
- شرح منظومه مختصر و مبسوط؛ شهید مطهری (ره)
- اصول فلسفه و روش رئالیسم؛ علامه طباطبائی (ره) و شهید مطهری (ره)
- آموزش فلسفه؛ استاد مصباح یزدی
- ریحق مختوم؛ استاد جوادی آملی

راه کارهای اجرایی:

- در این درس از مراحل ۷ و ۸ و ۹ تا فصل نهم مرحله ۱۲ از کتاب بداية الحكمة علامه طباطبائی (ره) خوانده شود.
- استاد در این درس در عین حال به مطالب کتاب آموزش فلسفه استاد مصباح یزدی توجه داشته باشند.

فلسفه اسلامی (۳)

تعداد واحد: ۴

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: فلسفه اسلامی (۱ و ۲)

هدف: آشنایی عمیق‌تر فراگیران با مباحث الهیات بالمعنی الاخص فلسفه اسلامی.

سرفصل دروس:

- اثبات وجود واجب
- اثبات ماهیت ندارد
- براهین دیگر:
- واجب جزء از واجب
- واجب ماهیت ندارد
- در توحید و نفی شریک برای واجب
- در صفات بالذات واجب
- در صفات فعلی
- در عنایت و قضا و قدر
- در حیات واجب
- نظام وجودی حاضر در غایت استحکام و حسن
- نظام کلی خلقت
- عالم مثال
- دوام فیض
- مبدئیت واجب نسبت به ممکنات
- مبدئیت واجب
- اراده و کلام
- خیر و شر
- عالم عقلی و چگونگی کثرت در آن
- عالم مادی

منابع پیشنهادی:

- نهاية الحکمة؛ علامه طباطبایی (ره)
- اسفار (ج ۶)؛ صدر المتألهین
- شواهد الربوبیه؛ صدر المتألهین
- الهیات شفا و مبدأ و معاد؛ بو علی
- مبدأ و معاد؛ صدر المتألهین

آشنایی با منابع حدیثی شیعه

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنا شدن با کتاب‌ها و ویژگی‌ها و ابواب و مختصری از مطالب هر یک از کتاب‌های حدیثی شیعه.

سرفصل دروس:

- کتب اربعه: (اصول و فروع و روضه‌ی کافی، من لایحضره الفقیه، تهذیب، استبصار)
- جوامع ثانویه: (وافی، بحار الانوار، وسائل الشیعه)
- دیگر کتاب‌های حدیثی: (جامع احادیث شیعه، مستدرک الوسائل، میزان الحکمه)

منابع پیشنهادی:

- کتب اربعه
- جوامع ثانویه
- دیگر جوامع
- مقدمه کتاب‌های حدیثی نظیر مقدمه معانی الاخبار، وسائل الشیعه، وافی، اصول کافی، تهذیب و...
- زندگی‌نامه‌های: علامه مجلسی (ره)، شیخ حر عاملی، شیخ صدوق، شیخ طوسی، فیض کاشانی، میرزا حسین نوری و...

متن خوانی روایی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	عملی
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: قدرت بر فهم مطلب و استفاده از روایات در مسائل اعتقادی و غیر آن.

سرفصل دروس:

- بخشی از کتاب‌های توحید صدوق، احتجاج طبرسی، تحف العقول
- اصول کافی، بحار الانوار و...

منابع پیشنهادی:

- توحید
- عیون اخبار الرضا
- معانی الاخبار؛ شیخ صدوق
- اصول کافی؛ کلینی
- تهذیب و استبصار؛ شیخ طوسی
- تحف العقول، ابن شعبه حرّانی
- احتجاج؛ طبرسی
- بحار الانوار؛ علامه مجلسی (ره)

فرق تشیع

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با تنوع و عقاید، دانشمندان و سیر تطوّر هر یک از فرقه‌های شیعه.

سرفصل دروس:

- کیسانیه: تاریخ، عقاید
- زیدیه: تاریخ، عقاید، دانشمندان و سیر تطوّر آن تا امروز
- اسماعیلیه: تاریخ، عقاید، دانشمندان، فرق اسماعیلیه، قرامطه، دروزیه، نزاریه، مستعلویه، آغاخانیه، بهره
- واقفه: تاریخ و عقاید،
- شیخیه: تاریخ، عقاید و دانشمندان

منابع پیشنهادی:

- فرق الشیعه؛ نوبختی
- مقالات الاسلامیین؛ ابوالحسن اشعری
- مذاهب الاسلامیین؛ بدوی
- ملل و نحل؛ جعفر سبحانی
- زیدیه؛ ناجی حسن
- مجموعه مقالات اسماعیلیه
- دایرةالمعارف بزرگ اسلامی
- المقالات و الفرق؛ سعدبن عبدا... اشعری
- الفرق بین الفرق؛ عبدالقاهر بغدادی
- تاریخ المذاهب الاسلامیه؛ ابوزهره
- زیدیه؛ احمد محمود صبحی
- اسماعیلیه؛ فرهاد دفتری
- مجموعه نویسندگان
- دایرةالمعارف تشیع، دایرةالمعارف جهان اسلام

راه‌کارهای اجرایی:

- استاد این درس چگونگی پیدایش و خلاصه‌ای از اندیشه‌های این فرق را هم مطرح کند. بعلاوه به ارتباط و تعامل این فرق با فرقه امامیه اثنی عشریه را هم بپردازد.

شیعه در نگاه دیگران

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه‌های غیر شیعه درباره شیعه چه به صورت نگاه مثبت باشد یا منفی.

سرفصل دروس:

- شیعه در نزد فرقه‌ها اسلامی
- معتزله، اشاعره، سلفیه، اهل حدیث، حنابله، اباضیه، ماتریدیه، حنفیه، مالکیه، شافعیه
- شیعه در نزد مستشرقین
- نویسندگان روس
- نویسندگان اروپا
- نویسندگان آمریکا

منابع پیشنهادی:

- کتاب‌های فرقه‌های اسلامی اعم از کلامی، فقهی و سلسله‌های تصوف
- شیعه در حدیث دیگران؛ مجموعه نویسندگان
- مجموعه مقالات
- کتاب‌های کربن
- کتاب‌های مونگمری وات، گلدزیهر، فان اس ولهاوزن، مادلونگ، کلبرگ و دیگر مستشرقان

نیازهای منطقه‌ای

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با بعضی از شبهات و مسایل ویژه منطقه‌ای در مورد شیعه و تشیع.

سرفصل دروس:

- کلیات (توضیحاتی در ضرورت شناخت نیازهای منطقه‌ای، آشنایی با مسایل جاری و معاصر)
- ارتباط شیعه با گروه‌های اعتقادی، فقهی و عرفانی [در منطقه‌ی ویژه‌ی دانش‌پژوهان]
- شناسایی نیازهای فکری، عملی و فرهنگی محل زندگی دانش‌پژوهان
- موضع‌گیری فرق مختلف نسبت به شیعه و آموزه‌ها و فرهنگ تشیع
- و دیگر موضوعات منطقه‌ای به پیشنهاد فراگیران

راه‌کارهای اجرایی:

۱. این درس، بر اساس موضوعات پیشنهادی دانش‌پژوهان تدریس خواهد شد.
۲. استاد، با نظرخواهی از دانش‌پژوهان اهم موضوعات را انتخاب خواهد کرد.
۳. تحقیق و کنفرانس در این درس ضرورت دارد.
۴. هر دانش‌پژوه، مهم‌ترین جریانان فکری - فرهنگی منطقه‌اش را گزارش کند.
۵. استاد، به تناسب عناوین طرح شده در کلاس منابع مطالعاتی و پژوهشی معرفی کند.

معارف شیعه (۱)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه قرآن و احادیث در زمینه خداشناسی، اسماء و صفات الهی، صفت توحید و دیگر صفات.

سرفصل دروس:

- توحید در قرآن و حدیث
- موانع شناخت خدا
- صفات توحید
- قضا و قدر و بداء
- اوصاف مهم دیگر مثل علم، قدرت، عقل، حیات، اراده، خلق (نسبت خدا و جهان)
- مبادی شناخت خدا: معرفت فطری، معرفت عقلی
- کلیات اسماء و صفات
- نظام احسن
- مسأله شرور

منابع پیشنهادی:

- توحید در قرآن و حدیث
- معرفت... فی‌الکتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- توحید صدوق و شروح آن
- بحار الانوار ج (۳ و ۴)
- توحید امامیه؛ آیت... ملکی
- تنبیهات حول المبدأ و المعاد؛ آیت... مروارید
- پیام قرآن؛ آیت... مکارم شیرازی
- شروح اصول کافی
- خداشناسی؛ استاد مصباح یزدی
- بیان الفرقان فی توحید القرآن؛ شیخ مجتبی قزوینی
- اعتقادات صدوق
- تصحیح الاعتقاد؛ شیخ مفید
- کفایة الموحدين؛ شیخ اسماعیل طبرسی
- منشور جاوید و معالم التوحید فی القرآن الکریم؛ استاد جعفر سبحانی
- معرفت فطری خدا؛ رضا برنجکار
- الهیات در نهج البلاغه؛ آیت... صافی گلپایگانی

معارف تشیعیه (۲)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه قرآن و احادیث در مورد اصل نبوت و مسائل مربوط به آن.

سرفصل دروس:

- مفهوم نبوت و رسالت
- فلسفه نبوت
- ضرورت بعثت
- راه‌های شناخت پیامبران (معجزه)
- ویژگی‌های پیامبران (عصمت)
- معنا و ویژگی‌های وحی
- ارتباط وحی با تجربه دینی و نبوغ و الهام و مکاشفه
- نبوت خاصه
- ادله نبوت پیامبر اسلام ﷺ
- قرآن (نزول به عنوان کلام الهی)
- وجوه اعجاز قرآن

منابع پیشنهادی:

- النبوة فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- القرآن فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- بحار الانوار (کتاب النبوة و کتاب القرآن)؛ علامه مجلسی (ره)
- میزان الحکمة؛ محمد ری شهری
- راهنماشناسی؛ استاد مصباح یزدی
- قرآن‌شناسی؛ استاد مصباح یزدی
- معرفت نبی؛ بیابانی
- التمهید؛ آیت‌الله... معرفت
- الحیاة؛ استاد حکیمی
- میزان؛ علامه طباطبایی (ره)
- تفسیر البیان؛ آیت‌الله... خویی
- القرآن الکریم و روایات المدرستین؛ علامه عسگری

معارف شیعه (۳)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه قرآن و احادیث در مورد اصل امامت و مسائل مربوط به آن.

سرفصل دروس:

- مفهوم امامت و ولایت و وصایت
- ضرورت وجود امام
- ویژگی های امام (عصمت، نصب، علم)
- ادله امامت امام علی علیه السلام
- امامان دوازده گانه علیهم السلام
- امام مهدی (عج)

منابع پیشنهادی:

- الامامة فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- القرآن فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- الوحی فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- موسوعة الامام مهدی فی الكتاب و السنة؛ محمدی ری شهری
- بحار الانوار؛ علامه مجلسی (ره)
- میزان الحکمة؛ محمدی ری شهری
- بصائر الدرجات
- اصول کافی؛ کلینی
- الشافی فی الامامة؛ سید مرتضی و تلخیص آن از شیخ طبرسی
- تاریخ الغیبة الصغری؛ سید محمد صدر
- کفایة الأثر فی النص علی الائمة الاثنی عشر؛ علی بن محمد الخزاز
- اثبات الوصیة للامام علی بن ابی طالب علیه السلام؛ علی بن حسین مسعودی
- دلائل الامامة؛ ابن رستم طبری

- منہاج الكرامة فى معرفة الامامة؛ علامه حلى و شرح آن على حسينى ميلانى

- اليقين؛ سيد بن طاووس

- الانصاف و غاية المرام؛ سيد هاشم بحراني

- اثبات الهداة؛ شيخ حر عاملى

- الغدير؛ علامه امينى

- عبقات الانوار؛ سيد حامد حسين

- المراجعات؛ عبدالحسين شرف الدين

- منتخب الأثر؛ آيت... صافى گلپايگانى

- الافصاح؛ شيخ مفيد

- بيان الفرقان؛ شيخ مجتبى قزوينى

- معرفت امام عصر (عج)؛ بنى هاشمى

معارف شیعه (ع)

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف: آشنایی با دیدگاه قرآن و احادیث در زمینه اصل معاد و مسائل مربوط به آن.

سرفصل دروس:

- حقیقت معاد	- حقیقت انسان (نفس و بدن و خلقت آنها)
- حکمت معاد	- حتمیت معاد
- مرگ	- برزخ
- شفاعت	- بهشت و جهنم
- شبهات مهم در مورد معاد	- تجسم اعمال
	- ادله امکان و وقوع معاد
	- معاد جسمانی
	- خلود

منابع پیشنهادی:

- المعاد فی الكتاب و السنة؛ ری شهری
- الروح فی الكتاب و السنة؛ ری شهری
- بحار الانوار (ج ۷، ۶، ۵)؛ علامه مجلسی (ره)
- میزان الحکمة؛ محمدی ری شهری
- به سوی جهان ابدی؛ زین العابدین قربانی
- تنبیهات حول المبدأ و المعاد؛ آیتا... مروارید
- معاد در قرآن و سنت؛ آیتا... ربانی
- پیام قرآن (معاد در قرآن)؛ آیتا... مکارم شیرازی
- کفایة الموحدين؛ طبرسی
- بیان الفرقان؛ شیخ مجتبی قزوینی

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بشماره

تاریخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۵

شماره ۱۱۲/۲۶۴۲

دستورالعمل اجرایی موضوع کاهش سقف واحدهای درسی
دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد
مصوب جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳

- ۱- گروه‌های برنامه ریزی موظفند حداکثر ظرف مدت ۶ ماه برنامه‌های مصوب مربوط به خود را بازنگری کرده و سقف واحدها را تا حد مجاز کاهش دهند.
- ۲- برنامه‌های اصلاح شده از تاریخ ابلاغ، برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می‌شوند لازم الاجرا است.
- ۳- دانشجویان شاغل به تحصیل می‌توانند بر اساس سقف تعیین شده در برنامه جدید، به تشخیص گروه آموزشی، به سه ذی ربط و بارعایت شرایط زیر فارغ التحصیل شوند:
  - ۳-۱: واحدهای درسی الزامی دوره را اعم از عمومی، پایه، اصلی و تخصصی تا سقف مجاز در برنامه جدید، گذرانده باشند.
  - ۳-۲: برای رشته‌هایی که هنوز برنامه جدید آنها ابلاغ نشده است، سقف واحدها در دوره کارشناسی برای رشته‌های فنی و مهندسی ۱۴۰ واحد و برای سایر رشته‌ها ۱۲۵ واحد و برای دوره کارشناسی ارشد ۲۲ واحد است.
  - ۳-۳: آن دسته از دانشجویانی که در جدول بند ۳-۱ قرار نمی‌گیرند یعنی تعداد واحدهای گذرانده شده آنها کمتر از حد مجاز است، می‌توانند از نیمسال تحصیلی بعد کمبود واحدهای درسی خود را تا سقف تعیین شده برابر برنامه جدید بگذرانند، در این صورت:
    - الف: کلیه واحدهای گذرانده شده قبلی دانشجوی، حتی اگر در برنامه جدید حذف شده باشد، پذیرفته می‌شود.
    - ب: در سبب برنامه جدید با تعداد واحد کمتر یا بیشتر عرضه شده‌اند و دانشجویان در سبب آنها "گذرانده" است، بر اساس همان تعداد واحد گذرانده شده از وی پذیرفته می‌شود و نیازی به گذراندن واحدهای اضافی برای آن دروس را ندارد.
    - ج: گذراندن دروس سبب از برنامه قدیم که در برنامه جدید حذف شده است، برای دانشجویانی که آن دروس را نگذرانده‌اند الزامی نیست.
    - د: برای فراغت از تحصیل در دوره‌های کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ناپدید شده و کارشناسی ارشد پیوسته گذراندن کلیه دروس عمومی (مصوب جلسه ۲۸۲ مورخ ۱۳۷۲/۶/۲۰ شورای عالی برنامه ریزی) الزامی است.

مدرسه جلسه ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی، مورخ ۱۳۷۲/۱۱/۲۳ در مورد دستورالعمل اجرایی کاهش سقف واحدهای درسی دوره‌های کاردانی، کارشناسی و کارشناسی ارشد تصحیح است جهت اجرا ابلاغ شود.

دکتر سید محمد رضا چاشمی کلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم وزارت فرهنگ و آموزش عالی و

معاونت محترم آموزش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و

رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی

خواهشمند است دستور فرمائید به واحدهای مجری اصلاح نماید.

سید محمد کاظم نائینی

رئیس هیأت مدیره شورای عالی برنامه ریزی

۲۳۲

جمهوری اسلامی ایران
وزارت فرهنگ و آموزش عالی

بررسی

تاریخ ۱۳۷۳/۱۱/۲۳

شماره ۷۳/۲۶۴۹

پیوست

حداقل و حداکثر واحدهای درسی در مقاطع مختلف آموزش عالی
(مصوبات جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ مورخ ۱۳۷۳/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۳/۱۱/۹)

شورای عالی برنامه ریزی

شورای عالی برنامه ریزی به پیشنهاد گروههای برنامه ریزی و براساس بازنگری پروانههای آموزشی، حذف دروس ناموفق و واحدهای غیرضرور و ادغام شاخهها در بعضی از رشتههای تحصیلی، حداقل و حداکثر واحدهای درسی مقاطع مختلف آموزش عالی را به شرح زیر تصویب کرد. این مصوبات از تاریخ تصویب قابل اجرا است و به موجب آن مصوبات قبلی لغو میگردند.

۱- دورههای کارشناسی حداقل ۶۷ و حداکثر ۷۲ واحد

۲- دورههای کارشناسی حداقل ۱۳۰ واحد و حداکثر ۱۳۵ واحد (برای رشتههای مختلف فنی و مهندسی حداکثر ۱۴۰ واحد)

۳- دورههای کارشناسی ناپیوسته حداقل ۶۵ و حداکثر ۷۰ واحد

۴- دورههای کارشناسی ارشد ناپیوسته حداقل ۲۸ و حداکثر ۳۲ واحد (که از این تعداد ۴ تا ۱۰ واحد اختیاص به پایان نامه دارد)

۵- دورههای کارشناسی ارشد پیوسته حداقل ۱۷۲ و حداکثر ۱۸۲ واحد

۶- دورههای دکتری Ph. D. حداقل ۴۲ و حداکثر ۵۰ واحد (که از این تعداد ۱۶ تا ۳۰ واحد میتواند اختیاص به رساله داشته باشد)

در اینصورت:

الف: گروههای برنامه ریزی موظف اند کلیه برنامههای مصوب رشتههای مربوط به خود را بررسی کرده و با حذف واحدهای غیر ضرور، سقف واحدها را در مقاطع مختلف تحصیلی به سطح تعیین شده فوق کاهش دهند.

ب: این تقلیل واحدها و برنامههای جدید برای دانشجویان ورودی سالهای تحصیلی ۱۳۷۳-۷۲ و بعد از آن قابل اجرا است.

ج: دانشجویان ورودی قبل از ۱۳۷۳ نیز میتوانند وضعیت تحصیلی خود را با برنامه جدید تطبیق دهند، در اینصورت تطبیق واحدها و دروس با برنامههای جدید حسب مورد برعهده شورای آموزشی گروه یا کمیته تحمیلات تکوینی مؤسسه ذیربط است.

رای صادره جلسات ۲۹۱ و ۲۹۲ شورای عالی برنامه ریزی در خصوص تقلیل واحدهای درسی در مقاطع مختلف تحصیلی صحیح است به مرحله اجرا گذارده شود.

دکتر سید محمد رضا هاشمی گلپایگانی

وزیر فرهنگ و آموزش عالی

رونوشت: معاونت محترم آموزشی وزارت فرهنگ و آموزش عالی
معاونت محترم وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
و رئیس محترم دانشگاه آزاد اسلامی
خواهشمنداست به واحدهای مجری ابلاغ فرمائید.

سید محمد کاظم نائینی

مدیر شورای عالی برنامه ریزی

۲۱۹